

ระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารในประเทศไทย

โดยปกติมูลค่าของธนาคารที่มีเงินฝากในบัญชีกระแสรายวัน จะส่งจ่ายเงินจากบัญชีของตนโดยใช้เช็ค และอาจนำเงินมาเข้าบัญชีโดยจะเป็นเงินสดหรือเช็คก็ได้ ตามธรรมดาเมื่อบุคคลหนึ่งได้รับเช็คของธนาคารใด เมื่อจะขึ้นเงินก็ต้องนำไปขึ้นกับธนาคารนั้น จึงจะได้เงินสดมา แต่บางคนเมื่อได้รับเช็คแทนที่จะไปเบิกเงินสดจากธนาคารตามเช็ค ก็อาจจะนำไปฝากเข้าธนาคารที่ตนมีบัญชีเงินฝากอยู่ เพื่อให้ธนาคารนั้นเป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นให้ โดยตนเองไม่ต้องเสียเวลาไปเบิกเงินตามธนาคารของเช็คนั้น เช็คที่นำไปเข้านั้นอาจจะเป็นเช็คของธนาคารเดียวกันกับที่ผู้ฝากมีบัญชีอยู่ หรือเป็นเช็คของธนาคารเดียวกันแต่ต่างสาขา หรือเป็นเช็คของต่างธนาคาร ซึ่งอาจอยู่ในเขตจังหวัดเดียวกันหรือต่างจังหวัดกันก็ได้

ถ้าเช็คที่ลูกค้านำมาเข้าบัญชี เป็นเช็คของธนาคารเดียวกันก็จะมีปัญหายุ่งยากแต่อย่างใด ธนาคารสามารถดูได้ว่าเช็คนั้นมีเงินอยู่หรือไม่ และสามารถโอนเงินจากบัญชีผู้ส่งจ่ายเช็คมาเข้าบัญชีของลูกค้าผู้ฝากได้ทันที

ถ้าเช็คที่ลูกค้านำมาเข้าบัญชี เป็นเช็คของธนาคารคนต่างสาขากัน ธนาคารที่รับเช็คก็จะรวบรวมเช็คต่างสาขาเหล่านี้ส่งไปสำนักงานใหญ่ของตน เพื่อให้สำนักงานใหญ่เป็นผู้จัดการทำการเรียกเก็บเงินระหว่างสาขาต่าง ๆ ให้ (หากการหักกลบบทนี้หักบัญชีกันที่สำนักงานใหญ่ คล้ายระบบเคลียร์ริง)

ถ้าเช็คที่นำมาฝากเข้าบัญชีนั้น เป็นเช็คของต่างธนาคาร ธนาคารผู้รับฝากก็ทำการเรียกเก็บเงินเพื่อหักบัญชีระหว่างธนาคารได้โดย

1. เรียกเก็บเงินระหว่างธนาคารด้วยกันโดยตรง โดยธนาคารที่ได้รับเช็คจากที่ลูกค้านำมาฝาก จะยื่นเช็คเรียกเก็บเงินเอาจากธนาคารเจ้าของเช็คโดยตรง ส่วนใหญ่

แล้วธนาคารที่เรียกเก็บเงินกันเช่นนี้มักจะมีบัญชีระหว่างกัน และมักจะเป็นธนาคารที่อยู่ในต่างจังหวัดซึ่งไม่มีสำนักหักบัญชี

2. เรียกเก็บเงินระหว่างธนาคารโดยธนาคารผู้รับฝากเช็คเรียกเก็บเงินจากธนาคารเจ้าของเช็คโดยผ่านสำนักหักบัญชี

3. เรียกเก็บเงินระหว่างธนาคารโดยผ่านธนาคารตัวแทน คือธนาคารที่เป็นผู้เรียกเก็บไม่ได้เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี แต่มีบัญชีระหว่างกันกับธนาคารเป็นสมาชิก แล้วให้ธนาคารที่เป็นสมาชิกช่วยเรียกเก็บให้

ในสมัยที่ยังไม่มีการจัดตั้งสำนักหักบัญชี (Clearing House) ในกรุงเทพมหานคร ระบบการหักบัญชีของธนาคารในประเทศไทย เป็นระบบการหักบัญชีโดยวิธีส่งเช็คไปเรียกเก็บเงินกันโดยตรงระหว่างธนาคารผู้รับเช็คกับธนาคารเจ้าของเช็ค คือเมื่อธนาคารใดได้รับเช็คของธนาคารอื่นจากลูกค้า ก็จะจัดส่งเช็คนั้นไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารผู้เป็นเจ้าของเช็คโดยตรงภายในวันนั้น โดยทางฝ่ายต่างจะต้องเปิดบัญชีเงินฝากระหว่างกันขึ้น

เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้น ธนาคารส่วนใหญ่ก็ได้เข้ามาเป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี และธนาคารที่เป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชีทุกธนาคาร ก็จะทำการแลกเปลี่ยนเช็คระหว่างกันขึ้นที่สำนักหักบัญชี ซึ่งก็เป็นระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารที่ปฏิบัติในกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน

1. สำนักหักบัญชี (Clearing House)

สำนักหักบัญชีเป็นสถานที่จัดตั้งขึ้นโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะดำเนินการแห่งระบบการหักบัญชี คือเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยน "เช็ค" ระหว่างธนาคารที่ได้เข้าเป็นสมาชิกของสำนักหักบัญชี เพื่อทำการหักกลบหนี้อันจักพึงเกิดขึ้นในการแลกเปลี่ยนนี้ และชำระหรือเรียกเก็บหนี้อันเป็นยอดคงเหลือหลังจากที่ได้หักกลบหนี้กันแล้ว โดยวิธีนำเงินเข้าบัญชีหรือหักบัญชีเงินฝากของธนาคารสมาชิกที่มีอยู่ ณ

ธนาคารแห่งประเทศไทย

คำว่า "เช็ค" ที่จะนำมาหักกลบหนี้ในการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชี ตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคารให้หมายความว่

ก. เช็ค คร่าพท์ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และตราสารอื่นใดที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทรงถามในกรุงเทพมหานคร และใบรับเช็คคืน ฉะนั้นเช็คที่จะนำมาหักบัญชีตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร มิได้หมายความถึงเช็คแต่เพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงคร่าพท์ ตั๋วแลกเงิน ตั๋วสัญญาใช้เงิน และตราสารอื่นที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทรงถามในกรุงเทพมหานคร หมายถึงตราสารใดก็ตามที่เมื่อยื่นให้ธนาคารแล้วธนาคารนั้นจ่ายเงินให้ ก็นำมาแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีได้

ตัวอย่างของตราสารอื่นที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทรงถาม ได้แก่ ใบสุทธิเงินปันผลของธนาคารกรุงเทพ ซึ่งจากหลักปฏิบัติในเรื่องเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทย กล่าวว่า "ตราสารดังกล่าวต้องตามเจตนารมณ์และกฎหมายแล้ว เพราะเป็นตราสารที่ธนาคารจ่ายเมื่อทรงถามไม่มีการผิดผ่อน มีลักษณะเช่นเดียวกับเช็คและคร่าพท์"

พวกบัตรกำนัลของธนาคารพาณิชย์ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นเช็คสามารถนำมาเรียกเก็บเงินโดยผ่านสำนักหักบัญชีได้ เพราะจะเขียนไว้ว่า เช็คกำนัล ซึ่งเป็นเช็ค แต่สำหรับบัตรกำนัลซึ่งมีลักษณะเป็นใบรับฝากเงิน เช่น บัตรกำนัลของธนาคารศรีนคร จำกัด มีความระบุม่าเป็นใบรับฝากเงิน และมีข้อกำหนดไว้ว่าในระยะเวลา 1 ปี ธนาคารจะจ่ายดอกเบี้ยให้ผู้ทรงใบรับฝาก ตามอัตราที่กำหนดไว้ค่านหลัง โดยนำไปขึ้นเงินได้ที่ธนาคารศรีนคร จำกัด ทุกแห่ง ไม่เข้าลักษณะเช็คตามความหมายแห่งระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ตามความเห็นของสำนักงานกฎหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นว่า "บัตรกำนัล (ใบรับฝากเงิน) ของธนาคารศรีนคร จำกัด นั้น พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นใบรับฝากเงินซึ่งมีกำหนดระยะเวลาการฝากเงิน 1 ปีตาม ป.พ.พ. มาตรา 673 ผู้ฝากจะเรียกถอนเงินคืนก่อนถึงเวลาที่ตกลงกันไว้ไม่ได้ แม้ในทางปฏิบัติธนาคารศรีนคร จำกัด จะจ่าย

เงินคืนให้เมื่อผู้ถือใบรับฝากขอถอนเงินก่อนกำหนด ก็เป็นเรื่องที่ธนาคารยินยอมจ่ายเงินที่ฝากคืนให้โดยไม่ยกมาตรา 673 นี้มาอ้าง ดังนั้นการที่ธนาคารยินยอมให้ถอนเงินก่อนครบกำหนด มิได้ทำให้ใบรับฝากเงินกลายเป็นตราสารที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทวงถามไปได้ บัตรกำนัลจึงมิใช่ตราสารที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทวงถาม" ฉะนั้นบัตรกำนัลของธนาคารศรีนคร จำกัด จึงนำมาแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีไม่ได้

ข. ตัวแลกเปลี่ยน ตัวสัญญาใช้เงิน หรือตราสารอื่นใดที่สั่งจ่ายเงินในกรุงเทพมหานคร ที่มีกำหนดเวลาซึ่งธนาคารผู้จ่ายเงินได้รับรอง และถึงกำหนดเวลาจ่ายเงินแล้ว ข้อนี้มีความหมายคล้ายข้อ ก. แต่เป็นตัวแลกเปลี่ยน ตัวสัญญาใช้เงิน ตราสารอื่น ที่มีกำหนดเวลา และถึงกำหนดเวลาที่จะต้องจ่ายเงินโดยธนาคารผู้จ่ายเงินได้รับรองแล้ว

ค. เช็คที่สั่งให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อทวงถามในต่างจังหวัด ซึ่งธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คนั้น ๆ รับผิดชอบการระเบียบเช่นเดียวกับ ข้อ ก. และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบ และได้แจ้งให้ธนาคารสมาชิกทราบทั่วกันแล้ว เช็คที่จะทำการแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีนี้ นอกจากจะเป็นเช็คของธนาคารในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว เช็คของธนาคารในต่างจังหวัดซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับกรุงเทพมหานคร ซึ่งธนาคารนั้นสามารถจะปฏิบัติตามระเบียบการหักบัญชีได้ คือสามารถที่จะนำเช็คมาแลกเปลี่ยนได้ทันเวลาที่กำหนด และทำการอื่นใดได้เหมือนธนาคารในเขตกรุงเทพมหานคร และธนาคารแห่งประเทศไทยเห็นชอบด้วย และได้บอกให้ธนาคารสมาชิกได้ทราบทั่วกันแล้ว ในปัจจุบันเช็คของธนาคารต่างจังหวัดที่ส่งมาแลกเปลี่ยน ณ สำนักหักบัญชีกรุงเทพมหานคร ได้แก่เช็คของธนาคารต่าง ๆ ในเขต

1. จังหวัดสมุทรปราการ

ธนาคารนครหลวงไทย

สาขา สำโรง

ธนาคารกรุงเทพ

สาขา สมุทรปราการ

ธนาคารกรุงเทพ

สาขา สำโรง

ธนาคารกรุงเทพ

สาขา พระประแดง

ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	สาขา สำโรง
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	สาขา พระประแดง
ธนาคารไทยพัฒนา	สาขา สมุทรปราการ
ธนาคารศรีนคร	สาขา สำโรง
ธนาคารศรีนคร	สาขา สมุทรปราการ
ธนาคารศรีนคร	สาขา พระประแดง
ธนาคารทหารไทย	สาขา สมุทรปราการ
ธนาคารกรุงไทย	สาขา พระประแดง
ธนาคารกรุงไทย	สาขา สมุทรปราการ
ธนาคารกสิกรไทย	สาขา ปู่เจ้าสมิงพราย
ธนาคารหวังหลี	สาขา สำโรง
2. จังหวัดนนทบุรี	
ธนาคารนครหลวงไทย	สาขา บางบัวทอง
ธนาคารกรุง เทพพาณิชย์การ	สาขา นนทบุรี
ธนาคารกรุง เทพ	สาขา นนทบุรี
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	สาขา ทิวาเนนท์
ธนาคารกสิกรไทย	สาขา ปากเกร็ด
ธนาคารไทยพัฒนา	สาขา นนทบุรี
ธนาคารกรุงไทย	สาขา นนทบุรี
ธนาคารกรุงไทย	สาขา บางกรวย
ธนาคารไทยพาณิชย์	สาขา นนทบุรี
3. จังหวัดสมุทรสาคร	
ธนาคารนครหลวงไทย	สาขา กระทุ่มแบน
ธนาคารศรีนคร	สาขา ออมน้อย
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	สาขา กระทุ่มแบน

4. จังหวัดปทุมธานี

ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ	สาขา รังสิต
ธนาคารกรุงศรีอยุธยา	สาขา รังสิต
ธนาคารไทยพาณิชย์	สาขา ปทุมธานี
ธนาคารกรุงไทย	สาขา ปทุมธานี
ธนาคารกสิกรไทย	สาขา คลองหลวง

5. จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ธนาคารกสิกรไทย	สาขา ประตูน้ำพระอินทร์
----------------	------------------------

ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเป็นผู้จัดตั้งสถานที่ทำการของสำนักหักบัญชี ในย่านกลางระหว่างบรรดาธนาคารสมาชิก ในปัจจุบันสถานที่ทำการของสำนักหักบัญชี ตั้งอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสำนักงานสุรวงศ์ บรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิกจะเฉลี่ยกันออกค่าใช้จ่ายสถานที่แห่งละเท่า ๆ กัน เครื่องใช้และเครื่องอุปโภคต่าง ๆ ที่ใช้ในสำนักหักบัญชี ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้จัดหา แต่แบบพิมพ์ที่ใช้ในการหักบัญชีนั้น แต่ละธนาคารเป็นผู้จัดหาเอง

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้แต่งตั้งพนักงานหักบัญชี และตรากฎหรือข้อบังคับภายในใด ๆ ของสำนักหักบัญชี เพื่อรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบและความเรียบร้อยในการดำเนินการหักบัญชี

ธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีจะไม่ทำการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อหักบัญชีระหว่างกันเอง หรือที่อื่นใดนอกจากที่สำนักหักบัญชี

ในการดำเนินการหักบัญชีนั้น ได้เป็นที่เข้าใจและตกลงในบรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิกทุกธนาคารว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยน หรือความบกพร่องที่เกิดจากเช็คที่นำมาแลกเปลี่ยน หรือธนาคารใดจะมีเงินพอชำระดุลผูกพันการหักบัญชีหรือไม่

1.1 การเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นสมาชิกกิตติมศักดิ์ของสำนักหักบัญชี ส่วนธนาคารอื่น ๆ นั้น ถ้ามีความประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีแล้ว จะต้องทำหนังสือแสดงความจำนงยื่นต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะนำเสนอต่อธนาคารที่เป็นสมาชิกอยู่แล้วว่าจะรับธนาคารที่แสดงความจำนงนี้เข้าเป็นสมาชิกหรือไม่ เมื่อธนาคารที่เป็นสมาชิกทุกธนาคารยินยอมแล้ว จึงจะรับธนาคารนั้นเข้าร่วมในระบบการหักบัญชีต่อไป

ถ้าธนาคารใดต้องการที่จะออกจากการเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีเมื่อใดก็ได้โดยแจ้งเป็นหนังสือให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบล่วงหน้าเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งเดือน และให้ธนาคารแห่งประเทศไทยแจ้งให้ธนาคารอื่น ๆ ทราบทันที เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งเดือนตามที่แจ้งให้ทราบล่วงหน้าแล้ว ให้ถือว่าธนาคารนั้นเป็นอันพ้นจากการเป็นสมาชิก

ธนาคารใดก็ตามจะเป็นอันพ้นจากการเป็นสมาชิกถ้ามีเหตุการณ์ดังต่อไปนี้เกิดขึ้นแก่ธนาคารนั้น คือ

ก. ไม่สามารถชำระดุล ลูกหนี้การหักบัญชี หมายความว่าเมื่อได้ทำการแลกเปลี่ยนเช็ค และทำการหักกลบคณนี้ระหว่างธนาคารต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าธนาคารนั้นมีเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บมากกว่าเช็คของธนาคารอื่นที่ตนส่งไปเรียกเก็บและเงินฝากของธนาคารนั้นที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีไม่พอกับจำนวนที่เป็นลูกหนี้นั้น และไม่สามารถนำเงินมาเข้าบัญชีได้ทันเวลาตามที่กำหนด

ข. หยุดทำการจ่ายเงินหรือปิดทำการควยเหตุใด ๆ

ค. จงใจไม่ส่งผู้แทนไปประจำ ณ สำนักหักบัญชีตามกำหนดเวลาที่ให้มีการแลกเปลี่ยนเช็ค คือ เวลา 11.30 น. และตามกำหนดเวลาซึ่งกำหนดไว้เมื่อหักบัญชีเช็คคืน คือ 9.00 น.

ถ้าธนาคารใดไม่สามารถส่งผู้แทนไปประจำสำนักหักบัญชีได้ เนื่องจาก
มีเหตุการณ์ไม่สงบอันเกิดจากการนัดหยุดงานเกิดขึ้นภายในธนาคารนั้น อันถือว่าเป็นเหตุ
สุดวิสัย ธนาคารนั้นจะได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียค่าปรับและไม่ต้องพนจากการเป็นสมาชิก

ธนาคารที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี เมื่อได้รับความ
ยินยอมจากธนาคารสมาชิกเดิมทุกธนาคารให้เป็นสมาชิกแล้ว ต้องเสียค่าเข้าเป็นสมาชิก
ให้แก่สำนักหักบัญชีเป็นเงิน 50,000 บาท ค่าเข้าเป็นสมาชิกนี้ให้ธนาคารแห่งประเทศไทย
หักจากบัญชีของธนาคารที่เข้าเป็นสมาชิกนั้น

นอกจากจะเสียค่าสมัครเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ธนาคารที่เป็นสมาชิกต้อง
เสียค่าบำรุงให้แก่สำนักหักบัญชีอีกในอัตราปีละ 10,000 บาท และธนาคารแห่งประเทศไทย
จะจ่ายสมทบอีกปีละ 10,000 บาท ค่าบำรุงนี้ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยหักบัญชีของธนาคาร
สมาชิกทุกวันทำการต้นปี หรือในวันที่ธนาคารนั้น ๆ เริ่มเข้าเป็นสมาชิกแล้วแต่กรณี

เมื่อสิ้นปีใด หากรายจ่ายมีจำนวนสูงกว่ารายได้ ให้นำเอาส่วนเกินเฉลี่ย
กันจ่ายระหว่างสมาชิก ตามส่วนของจำนวนธนาคารรวมสาขาในกรุงเทพฯ และจังหวัด
ใกล้เคียงที่เข้าอยู่ในระบบการหักบัญชี โดยใช้เกณฑ์คำนวณ 10 สาขา เท่ากับ 1 หน่วย
หรือ 1 สำนักงานใหญ่ จำนวนสาขาของธนาคารใดที่ต่ำกว่า 5 สาขา หรือสาขาที่เปิดใหม่
และเข้าอยู่ในระบบการหักบัญชีไม่ถึง 6 เดือน ไม่นับ

เงินค่าเข้าเป็นสมาชิก ค่าบำรุง และค่าปรับต่าง ๆ ให้ธนาคารแห่ง
ประเทศไทยนำไปใช้จ่ายเพื่อประโยชน์ของสำนักหักบัญชี

สมาชิกสำนักหักบัญชี

ในปัจจุบันนี้สำนักหักบัญชีมีสมาชิกอยู่ 31 ธนาคาร (รวมธนาคารแห่งประเทศไทย
ไทย) คือ

1. ธนาคารแห่งประเทศไทย (สมาชิกกิตติมศักดิ์)
2. ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

3. ธนาคารเอเชีย จำกัด
4. ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด
5. ธนาคารกรุงเทพพาณิชย์การ จำกัด
6. ธนาคารกรุงเทพ จำกัด
7. ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด
8. ธนาคารกสิกรไทย
9. ธนาคารแหลมทอง จำกัด
10. สหธนาคาร จำกัด
11. ธนาคารไทยทุน จำกัด
12. ธนาคารไทยพัฒนา จำกัด
13. ธนาคารหวังหลี จำกัด
14. ธนาคารศรีนคร จำกัด
15. ธนาคารทหารไทย จำกัด
16. ธนาคารเอเชียทรัสต์ จำกัด
17. ธนาคารกรุงไทย จำกัด
18. ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้
19. ธนาคารชาร์เตอร์ด
20. ธนาคารเมอร์แคนไทด์ จำกัด
21. ธนาคารแห่งอินโดจีนและสุเอซ
22. ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย
23. ธนาคารซีไอที จำกัด
24. ธนาคารกวางตุ้ง จำกัด
25. ธนาคารพาณิชย์ไอเวอร์ฮิส จำกัด
26. ธนาคารเซสแมนแอสตัน
27. ธนาคารแห่งอเมริกา
28. ธนาคารมิกซุย จำกัด

29. ธนาคารแห่งประเทศไทย จำกัด
30. ธนาคารสหมาลายัน จำกัด
31. ธนาคารออมสิน (ฝ่ายการธนาคาร)

1.2 การแต่งตั้งผู้แทนธนาคารประจำสำนักหักบัญชี

ธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี แต่ละธนาคารจะแต่งตั้งพนักงานของคนที่มีความสามารถ เป็นผู้แทนธนาคารของตน มาประจำที่สำนักหักบัญชีเพื่อความรวดเร็วในการหักบัญชี และต้องส่งรายชื่อและตัวอย่างลายมือชื่อผู้แทนดังกล่าว ให้สำนักหักบัญชีทราบ เป็นหลักฐานก่อนการหักบัญชี และเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ต้องแจ้งการเปลี่ยนแปลงให้สำนักหักบัญชีทราบล่วงหน้าทุกราว

ผู้แทนของธนาคารที่แต่ละธนาคารแต่งตั้งมานั้น ธนาคารผู้แต่งตั้งต้องรับรองว่าผู้ที่ได้รับมอบหมายให้ส่งเช็คแลกเปลี่ยน รับเช็ค ลงชื่อในใบนำส่งเช็ค และทำการแก้ไขรายการในชุด การหักบัญชีแทนธนาคารของตน คือได้รับมอบหมายจากธนาคารของตนให้ทำการเกี่ยวกับการหักบัญชีได้ทุกอย่าง

ธนาคารที่เป็นสมาชิกจะต้องรับผิดชอบโดยบริบูรณ์ต่อการปฏิบัติของผู้แทนธนาคารของตน ผู้แทนธนาคารทุกธนาคารต้องเชื่อฟังคำสั่งของพนักงานหักบัญชี

ถ้าผู้แทนธนาคารคนใดทำการหักบัญชีผิดพลาด และไม่สามารถหาข้อผิดพลาดนั้นได้ภายในเวลา 10 นาที หลังจากพนักงานหักบัญชีแจ้งให้ทราบ สำนักหักบัญชีจะปรับธนาคารนั้นโดยวิธีให้ธนาคารแห่งประเทศไทยหักบัญชีครั้งละ 50 บาท ในทางปฏิบัติสำนักหักบัญชีจะแจ้งข้อผิดพลาดของผู้แทนธนาคารในรายงานประจำไตรมาสให้ธนาคารสมาชิกทราบ

ถ้าผู้แทนธนาคารใดมาประจำที่สำนักหักบัญชีช้ากว่าเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการแลกเปลี่ยนเช็ค คือ เวลา 11.30 น. หรือสำหรับกรณีการหักบัญชีเช็คคืน คือ เวลา 9.00 น. ทางสำนักหักบัญชีจะปรับธนาคารนั้นโดยวิธีให้ธนาคารแห่งประเทศไทยหักบัญชีตามหลักเกณฑ์ดังนี้ คือ

1. ถ้าเข้าเกิน 10 นาที แต่ไม่เกิน 20 นาที จะปรับครั้งละ 200 บาท
ถ้ามาช้าแต่ยังไม่เกิน 10 นาที ก็ยังไม่ต้องเสียค่าปรับ

2. เข้าเกิน 20 นาที แต่ไม่เกิน 30 นาที จะปรับครั้งละ 400 บาท

3. เข้าเกิน 30 นาที ขึ้นไป ปรับครั้งละ 500 บาท

อนึ่ง ผู้แทนธนาคารใดนำเช็คมาแลกเปลี่ยนที่สำนักหักบัญชีหลังเวลาประกาศ
การหักบัญชี คือเวลา 14.00 น. สำนักหักบัญชีจะปรับธนาคารนั้นตามเกณฑ์ ข้อ 1 และ 2
ข้างต้น และเมื่อถึงเวลา 14.00 น. จะปิดประตูไม่ให้เข้ามาแลกเปลี่ยนเช็คอีก

ถ้าผู้แทนธนาคารใดปฏิบัติภารกิจอันเป็นการฝ่าฝืนต่อระเบียบการหักบัญชี
ระหว่างธนาคาร หรือต่อกฎและข้อบังคับภายในใด ๆ ของสำนักหักบัญชี สำนักหักบัญชีจะ
ปรับธนาคารนั้นโดยวิธีให้ธนาคารแห่งประเทศไทยหักบัญชีครั้งละ 100 บาท

1.3 การรายงานผลการปฏิบัติงานของสำนักหักบัญชีต่อธนาคารสมาชิก

สำนักหักบัญชีนอกจากจะดำเนินการทางด้านการหักบัญชีแล้ว ยังมีภารกิจ
ประสานงานโดยใกล้ชิดกับธนาคารสมาชิก เพื่อให้การหักบัญชีมีประสิทธิภาพรวดเร็วและ
ลดปัญหาเรื่องเช็คคืน โดยเฉพาะเช็คคืนในกรณีไม่มีเงินในบัญชีพอจ่าย ในการประสาน
งานดังกล่าวสำนักหักบัญชีจะทำรายงานส่งให้ธนาคารสมาชิกดังต่อไปนี้

1. รายงานผลการปฏิบัติงานของผู้แทนธนาคารสมาชิกทุกไตรมาส ในกรณี
ที่ผู้แทนปฏิบัติงานผิดพลาดและไม่สามารถหาข้อผิดพลาดภายในเวลาที่กำหนด (10 นาที)
และกรณีที่คุณแทนไม่ตรวจสอบเช็คที่ส่งมาแลกเปลี่ยนกันให้ถี่ถ้วน ทำให้มีการเรียกเก็บเงิน
กันผิดพลาดเป็นจำนวนเงินเกินกว่า 100,000 บาทขึ้นไป รายงานนี้จะมีประโยชน์ทำให้
ธนาคารสมาชิกได้ทราบผลการปฏิบัติงานและสมรรถภาพของผู้แทนของตน เพราะการปฏิบัติ
งานผิดพลาดเพียงคนเดียวจะมีผลต่อส่วนรวมทั้งหมด ทำให้การหักบัญชีแล้วเสร็จล่าช้าไป

2. รายงานเช็คคืนของธนาคารสมาชิกเป็นรายเดือน แสดงให้เห็นว่าแต่ละธนาคารมีเช็คถูกคืนเพราะไม่มีเงินในบัญชีพอจ่าย เป็นจำนวนกี่ฉบับ จำนวนเงินเท่าใด คิดเป็นร้อยละของเช็คที่ถูกค่าของธนาคารตนส่งจ่ายทั้งสิ้นต่อเดือน และจัดลำดับธนาคารสมาชิกว่าธนาคารใดมีเช็คคืนไม่มีเงินมากกว่าธนาคารใด ทั้งนี้ เพื่อให้ธนาคารสมาชิกได้ดำเนินการลดจำนวนเช็คที่ไม่มีเงินให้น้อยลงจนหมดไป โดยอาจจะใช้วิธีปิดบัญชีลูกค้าที่ไม่ดีและรับเปิดบัญชีเฉพาะลูกค้าที่คัดเลือกรู้แล้ว ในการคัดเลือกลูกค้านี้ได้มีการขอร้องให้ธนาคารสมาชิกแจ้งชื่อลูกค้าไม่ดีที่ถูกปิดบัญชีไปแล้วเพราะไม่มีเงิน ให้สมาคมธนาคารทราบ เพื่อรวบรวมแจ้งให้ธนาคารสมาชิกทราบ เพื่อให้ธนาคารสมาชิกได้ตรวจดูรายชื่อก่อนรับเปิดบัญชีด้วย

3. รายงานงบดุลประจำปีของสำนักหักบัญชี เพื่อให้ธนาคารสมาชิกรับทราบการใช้เงินของสำนักหักบัญชี และหากมีรายจ่ายเกินกว่ารายรับแล้วจะได้เฉลี่ยค่าใช้จ่ายกันในหมู่สมาชิก ตามหลักเกณฑ์ที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ "การเป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี"

1.4 ข้อกำหนดอื่นในระเบียบการหักบัญชี

การรับรองเช็คที่ใช้เงินได้ ธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี จะรับรองเช็คให้แก่กันโดยไม่คิดค่าธรรมเนียม การรับรองเช็คนี้ให้กระทำได้แต่เฉพาะภายในเวลาทำการของธนาคารเท่านั้น

สำหรับระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ถ้าธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีธนาคารใด เห็นสมควรแก้ไขหรือเพิ่มเติมระเบียบการนี้ ต้องทำหนังสือเสนอต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะนำเสนอให้บรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิกอื่น ๆ ได้พิจารณา การแก้ไขหรือเพิ่มเติมให้เป็นไปตามเสียงข้างมาก ซึ่งต้องไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของบรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิก และต้องได้รับความเห็นชอบจากธนาคารแห่งประเทศไทยด้วย

บรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิกระบบการหักบัญชีอยู่แล้ว หรือที่ขอสมัครเข้าเป็นสมาชิก และได้รับความยินยอมให้เป็นสมาชิกได้แล้ว ให้ถือว่าได้ตกลงยินยอมผูกพันและปฏิบัติตามระเบียบการหักบัญชี และกฎข้อบังคับภายในที่สำนักหักบัญชีได้ตราขึ้นทุกประการ

ถ้ามีปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับการตีความตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคารหรือกฎและข้อบังคับภายในของสำนักหักบัญชี ให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ชี้ขาด

การเลิกสำนักหักบัญชี และเลิกดำเนินการแห่งระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ธนาคารแห่งประเทศไทยจะเลิกเสียก็ได้เมื่อเห็นสมควร แต่ต้องมีหนังสือบอกล่วงหน้าให้บรรดาธนาคารที่เป็นสมาชิกทราบไม่น้อยกว่า 1 เดือน

2. วิธีการหักบัญชี

ในการแลกเปลี่ยนเช็คเพื่อหักบัญชีระหว่างธนาคาร จะทำกันทุกวันที่เป็นวันทำการธนาคาร โดยในรอบธรรมดา คือรอบที่นำเช็คธนาคารอื่นส่งเรียกเก็บคอกัน ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่เวลา 11.30 น. ถึงสุดเวลา 14.00 น. และในรอบเช็คคืน คือรอบที่นำเช็คซึ่งธนาคารตนเองเรียกเก็บเงินในรอบธรรมดา แต่เป็นเช็คยกพร้อมด้วยกรณีต่าง ๆ นำเช็คดังกล่าวมาเรียกเก็บเงินคืนกัน สำนักหักบัญชีเปิดให้นำเช็คคืนมาแลกกันตั้งแต่เวลา 8.00 น. ถึงสุดเวลา 9.00 น.

สำหรับธนาคารที่มีสาขา ให้ธนาคารที่เป็นสาขาทุกแห่งทำการหักบัญชีผ่านสำนักงานใหญ่ของตน โดยสำนักงานใหญ่จะเป็นผู้รวบรวมเช็คทั้งหมดของสาขา แล้วส่งมาทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชี

ในการแลกเปลี่ยนเช็คในรอบธรรมดา ตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ซึ่งธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้วางระเบียบไว้ ได้กำหนดให้ธนาคารที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีปฏิบัติดังนี้ คือ

1. เชื้อทุกฉบับที่จะนำมาแลกเปลี่ยนให้ธนาคารผู้นำมาซื้อคร่อมเฉพาะในนามของธนาคาร

2. การนำเชื้อมาแลกเปลี่ยนให้นำมาได้เป็นคราว ๆ ไปตั้งแต่เวลา 11.30 น. จนถึงเวลา 14.00 น. และตามระเบียบจะต้องส่งผู้แทนมาประจำอยู่ที่สำนักหักบัญชีและนำเชื้อมาแลกเปลี่ยนในเวลา 11.30 น. เป็นคราวแรก ในการนำเชื้อมาแลกเปลี่ยนแต่ละคราว ให้ธนาคารผู้นำมารวบรวมเช็คของธนาคารหนึ่ง ๆ เข้าไว้ด้วยกันตามลำดับธนาคาร และให้ใช้ใบนำส่งเช็คตามแบบที่กำหนดไว้แจ้งจำนวนฉบับและยอดเงินรวมของเช็คของธนาคารหนึ่ง ๆ ทำเป็นคู่มือบันทึกติดไว้กับหน้าเช็คทุกมัดเป็นรายธนาคารไป นอกจากนี้ให้รายการประกอบใบนำส่งเช็คทุกมัดตามแบบที่กำหนดไว้

การแลกเปลี่ยนเช็คใหญ่แทนธนาคารต่างแลกเปลี่ยนเช็คพร้อมด้วยใบนำส่งเช็คต่อกัน เช็คของธนาคารใดก็ใหญ่แทนธนาคารส่งมอบให้แก่ผู้แทนธนาคารนั้น ณ โຕะประจำของธนาคารนั้น ๆ

3. ให้ผู้แทนธนาคารตรวจจำนวนฉบับและยอดเงินรวมเช็คธนาคารของตนกับใบนำส่งเช็ค เมื่อใดตรวจถูกต้องแล้ว ให้ลงนามรับในคู่มือใบนำส่งแล้วส่งคืนให้แก่ผู้แทนธนาคารที่นำส่ง

ในการตรวจเช็คนั้น ให้ผู้แทนธนาคารตรวจการซื้อคร่อมเฉพาะด้วย

4. เมื่อเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการแลกเปลี่ยนเช็คสิ้นสุดลงคือเวลา 14.00 น. ให้พนักงานหักบัญชีประกาศการหักบัญชีขึ้น และให้ผู้แทนธนาคารที่นำเชื้อมาแลกเปลี่ยน นำใบสรุปผลการนำส่งเช็คตามแบบที่กำหนดไว้ แสดงยอดรวมจำนวนฉบับและยอดเงินรวมของเช็คที่ได้นำมาแลกเปลี่ยนทั้งหมดส่งให้ผู้แทนธนาคารผู้รับเช็ค และให้กรอกยอดเงินรวมของเช็คและยอดรวมจำนวนฉบับของเช็คธนาคารอื่นที่ตนเป็นเจ้าของที่นั้นในคู่มือหักบัญชีตามแบบที่กำหนด พร้อมทั้งออกยอดเงินรวมเสร็จ คู่มือหักบัญชีนี้ให้มีฉบับด้วย

ในทางปฏิบัติ เพื่อให้การหักบัญชีเป็นไปโดยเรียบร้อยและรวดเร็ว สำนักหักบัญชีได้กำหนดการปฏิบัติใหญ่แทนธนาคารทำใบสรุปผลการนำส่งเช็ค และกรอกยอดรวมจำนวนฉบับและยอดเงินรวมของเช็คธนาคารอื่นที่ตนเป็นเจ้าของในดุลการหักบัญชีแล้วเสร็จมาจากธนาคาร

5. ใหญ่แทนธนาคารที่รับเช็คไว้ตรวจจำนวนฉบับและยอดเงินรวมเช็คธนาคารของตนทั้งหมดตามใบนำส่งเช็คกับใบสรุปผลการนำส่งเช็ค ในทางปฏิบัติผู้แทนจะทำแบบสอยยอดในการแลกเปลี่ยนเช็คแต่ละคราวไว้เพื่อตรวจสอบกับใบสรุปผลการนำส่งเช็คด้วย เมื่อได้ตรวจถูกต้องแล้วให้กรอกรายการยอดรวมจำนวนฉบับและยอดเงินรวมเช็คธนาคารของคนที่ตนเป็นลูกหนี้ธนาคารอื่น ~~ในดุลการหักบัญชี~~ แล้วออกดุลการเป็นเจ้าหนี้หรือลูกหนี้เสร็จแล้วให้ยื่นคู่มือดุลการหักบัญชีที่ไคลงนามรับรองแล้วต่อพนักงานหักบัญชี

6. จากคู่มือดุลการหักบัญชี ให้พนักงานหักบัญชีทำบัญชีงานหักบัญชีไว้ตามแบบที่กำหนด เมื่อปรากฏว่าการหักบัญชีถูกต้องแล้ว ให้พนักงานหักบัญชีรับรองยอดเงินที่แต่ละธนาคาร เป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ต่อสำนักหักบัญชีในคู่มือดุลการหักบัญชีของแต่ละธนาคาร และมอบฉบับนั้นให้แก่ผู้แทนธนาคารโดยแลกเปลี่ยนกับฉบับที่ผู้แทนธนาคารได้รับรองแล้วแล้วปิดสำนักหักบัญชี เป็นเสร็จการหักบัญชี

หลังจากเสร็จการหักบัญชี ธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้หักบัญชีของธนาคารผู้เป็นลูกหนี้และนำเงินเข้าบัญชีธนาคารผู้เป็นเจ้าหนี้ เป็นจำนวนเท่ากับยอดเงินที่แต่ละธนาคารเป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ต่อสำนักหักบัญชีตามบัญชีงานหักบัญชีของพนักงานหักบัญชี

ในทางปฏิบัติ การส่งเช็คไปทำการแลกเปลี่ยนเพื่อหักบัญชี ณ สำนักหักบัญชี ธนาคารที่เป็นสมาชิกจะเก็บรวบรวมและจัดเช็คที่จะส่งไปหักบัญชีให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ของระเบียบหักบัญชี วิธีปฏิบัติของแต่ละธนาคารก็คล้ายคลึงกัน ในฐานะที่ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้กำหนดระเบียบการหักบัญชี จัดตั้งและควบคุมดูแลสำนักหักบัญชี จึงจะกล่าวถึงวิธีปฏิบัติงานในค่านหักบัญชีของธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นตัวอย่าง และให้เข้าใจถึงระบบการหักบัญชีระหว่างธนาคารให้ชัดเจนขึ้น

2.1 การจัดส่งเช็คเพื่อไปเรียกเก็บ

ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นธนาคารกลางรับฝากเงินของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ธนาคาร ธนาคารพาณิชย์ สถาบันการเงิน ซึ่งที่กรุงเทพมหานครจะรับฝากเงินทั้งที่ทำการสำนักงานใหญ่บางขุนพรหม และสำนักงานสุรวงศ์ แล้วแต่ลูกค้าใดจะมีเงินฝากไว้ที่ใด

เมื่อลูกค้านำเช็คมาเข้าบัญชีคน จะเขียนใบนำฝาก (Pay-in Slip) มาพร้อมเช็คด้วย พนักงานผู้รับเช็คจะประทับตราขีดคร่อมเฉพาะในนามธนาคารแห่งประเทศไทย และนำเช็คนั้นมาลงในทะเบียนรับเช็ค ซึ่งทะเบียนรับเช็คจะมี 2 เล่ม เล่มหนึ่งจะลงบันทึกเช็คที่ส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ฯลฯ นำมาฝากเพื่อนำส่งเข้าคลัง ซึ่งทะเบียนนี้เรียกว่า "ทะเบียนรับเงินฝากเข้าบัญชีเงินคลัง" อีกเล่มหนึ่งลงรับเช็คที่ลูกค้านำเข้าบัญชีของตนเอง ทะเบียนนี้เรียกว่า "ทะเบียนรับฝากเงินเข้าบัญชี องค์การสาธารณะ เงินกู้ ธนาคาร สถาบันการเงิน และอื่น ๆ" การลงทะเบียนรับเช็คก็เพื่อควบคุมว่ามีลูกค้าใดบ้างนำเช็คมาเข้าบัญชี จำนวนเช็คมีเท่าใดและเป็นเงินเท่าใด เมื่อลงทะเบียนรับเช็คแล้วก็จะผ่านเช็คนั้นพร้อมด้วยใบนำฝากให้ผู้มีอำนาจลงนาม ซึ่งจะตรวจสอบความสมบูรณ์ของเช็คและความถูกต้องของเช็คและใบนำฝาก แล้วลงนามในใบนำฝากนั้น สำหรับใบนำฝากนี้จะใช้เป็นหลักฐานเพื่อลงบัญชีต่อไป

สำหรับลูกค้าที่นำเช็คมาเข้าหลายฉบับและหลายธนาคาร ผู้รับเช็คจะทำการตรวจสอบยอดโดยเครื่องบวก บวกจากเช็คทั้งหมด แยกเป็นรายธนาคาร และจำนวนเงิน แล้วตรวจสอบกับใบนำฝากว่าตรงกันหรือไม่ ถ้าไม่ตรงกันก็จะให้ผู้ฝากทำการแก้ไขก่อน เมื่อส่งเช็คให้ผู้มีอำนาจลงนามตรวจสอบ ก็จะตรวจสอบเช็คทีละฉบับโดยจะตรวจถึงเรื่องต่าง ๆ เหล่านี้ คือ

ตรวจดูว่าเช็คที่รับฝากไว้นั้นไม่ใช่เช็คลงวันที่ล่วงหน้า หรือเช็คที่ลงวันที่พ้นกำหนดจ่ายเงินแล้ว

ถ้าเป็นเช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่ง ต้องระบุชื่อผู้รับเงิน และต้องดูว่าเช็คนั้น
ได้เข้าบัญชีของผู้รับเงินหรือผู้รับสัถ์หลังโดยถูกต้อง

ดูจำนวนเงินที่สั่งจ่ายในเช็คทุกฉบับ จะต้องชัดเจนและถูกต้องตรงกันทั้งตัว
เลขและตัวอักษร

เช็คทุกฉบับต้องมีลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย

เช็คนั้นต้องไม่ใช่เช็คที่คร่อมเฉพาะที่ระบุชื่อธนาคารอื่น

ยอดเงินในใบนำฝากจะต้องตรงกับยอดเงินในเช็ค และหากผู้ฝากฝากเช็ค
หลายฉบับ ผู้มีอำนาจลงนามจะตรวจการบวกสอบยอดด้วย เมื่อตรวจสอบเรียบร้อยแล้ว
ผู้มีอำนาจลงนามก็จะลงนามรับฝากลงในใบนำฝาก โดยลงนามเต็มบนต้นขั้วและลงนามย่อ
ที่ปลายขั้ว แล้วส่งต้นขั้วใบนำฝากคืนผู้ฝาก และพนักงานของหน่วยเรียกเก็บเงินจะดำเนินการ
การโดยนำมาเพื่อจัดส่งไปทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชี เมื่อนำเช็คมา จะจัดแยกเช็คออก
ว่าเป็นเช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque) หรือเช็คสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ (Bearer
Cheque)

เช็คสั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือ จะนำไปแยกออกเป็นรายธนาคารโดยไม่ต้องรับรอง
การสัถ์หลังหรือรับรองการเข้าบัญชีแต่อย่างใด แต่เช็คที่สั่งจ่ายตามคำสั่งจะนำมาทำการ
รับรองการสัถ์หลัง ซึ่งการส่งเช็คไปเรียกเก็บนั้น ได้มีประเพณีให้ธนาคารผู้เรียกเก็บ
เงินต้องรับรองการสัถ์หลังหรือรับรองการเข้าบัญชี การรับรองด้วยข้อความ "เข้าบัญชี
ผู้รับเงินแล้ว" (Payee's Account Credited) หรือ "รับรองการสัถ์หลัง (Endorse
ment Guaranteed) ซึ่งการรับรองนี้ได้กล่าวไว้ในเรื่องเช็คแล้ว เมื่อทำการรับรองแล้ว
ก็นำเช็คไปแยกเป็นรายธนาคารและนำไปรวมกับเช็คที่สั่งจ่ายให้แก่ผู้ถือซึ่งแยกไว้ก่อน

ส่วนใบนำฝากซึ่งคิดมากับเช็คก็จะใช้เป็นหลักฐานในการลงทะเบียนเคลียริง
ซึ่งทะเบียนนี้จะลงคุมยอดของเช็คที่ส่งไปเรียกเก็บแต่ละธนาคาร เพื่อให้ทราบถึงจำนวน

เช็คที่จะส่งไปทำการหักบัญชีในแต่ละรอบนั้น มีเป็นจำนวนเท่าใดสำหรับแต่ละธนาคารและทั้งหมดเป็นเท่าใด

ในการจัดส่งเช็คไปทำการแลกเปลี่ยน ทางธนาคารแห่งประเทศไทยได้จัดแบ่งเช็คที่จะจัดส่งไปเป็น 3 รอบ คือ

รอบแรก จะนำส่งไปเวลา 10.30 น. ซึ่งเช็คส่วนใหญ่เป็นเช็คที่ถูกค้ำนำ มาเข้าฝากหลังเวลา 12.00 น. ของวันก่อน

รอบที่สอง จะนำส่งไปแลกเปลี่ยนเวลา 12.00 น. จะเป็นเช็คที่นำมา เข้าในตอนเช้า

รอบที่สาม จะนำส่งไปแลกเปลี่ยนเวลา 13.30 น. ซึ่งจะเป็นรอบสุดท้าย ของเช็คที่จะนำส่งไปในวันนั้น

เช็คที่แยกเป็นรายธนาคารแล้วนั้น จะนำมาจัดทำใบนำส่งเช็ค เพื่อนำไป เรียกเก็บจากแต่ละธนาคาร โดยกรอกยอดรวมของจำนวนเงินและจำนวนฉบับของเช็คที่ ส่งไปเรียกเก็บ จะทำขึ้น 2 ฉบับ ทั้งต้นฉบับและคู่ฉบับส่งให้ผู้แทนธนาคารเจ้าของเช็ค (ธนาคารผู้จ่ายเงิน) โดยแนบปะหน้าติดไปกับเช็ค ผู้แทนจะเซ็นรับใบคู่ฉบับและส่งคืน มาเพื่อทางธนาคารจะเก็บไว้เป็นหลักฐาน

นอกจากทำใบนำส่งแล้ว ยังต้องทำรายการประกอบใบนำส่งเพื่อแสดง รายละเอียดของเช็คว่าประกอบด้วยเช็คเลขที่เท่าใด มีจำนวนเงินเท่าใด รายการ ประกอบใบนำส่งเช็คและใบนำส่งเช็คนี้ จะปะหน้าติดไปกับเช็คเพื่อส่งให้ผู้แทนเจ้าของเช็ค (ธนาคารผู้จ่ายเงิน) ที่สำนักหักบัญชี

เมื่อทำใบนำส่งเช็คแล้ว จากใบนำส่งเช็คนี้จะไปตรวจสอบกับทะเบียน เคลียร์ริงว่าตรงกันหรือไม่ และจะลงจำนวนฉบับของเช็คแต่ละธนาคารลงในใบทะเบียน เคลียร์ริงด้วย

ตัวอย่าง ใบนำส่งเช็ค

ธนาคารแห่งประเทศไทย

ใบนำส่งเช็ค

วันที่ 19 พ.ค. 2519

ครั้งที่ 1

ธนาคารแห่งประเทศไทยนำส่งเช็คเพื่อหักบัญชี

ธนาคาร หอการค้า จำกัด

แผ่นที่	จำนวนเช็ค	จำนวนเงิน		
1	25	197	500	--
2	10	6927	349	01
3				
4				
5				
รวม	35	7124	849	01

ลงนาม

ผู้รับเช็ค

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายการประกอบใบนำส่งเช็ค

ธนาคาร ทอ.บ.ส. จำกัด

เช็คเลขที่	จำนวนเงิน
2 5 6 9 8 7 #	5.000.000 *
3 7 8 4 5 6 #	4.500.000
2 6 3 2 1 9 #	6.000.000
2 5 7 8 9 1 #	1 10.000.000
2 8 7 9 6 5 #	5.000.000
2 7 4 5 6 1 #	8.000.000
2 6 4 5 6 2 #	7.000.000
2 7 8 4 1 2 #	1 15.000.000
1 7 9 3 1 2 #	1 10.000.000
1 8 4 5 6 3 #	9.000.000
2 0 3 2 1 6 #	6.000.000
2 0 2 3 1 6 #	5.000.000
2 1 2 3 8 9 #	8.000.000
2 4 5 6 9 8 #	1 10.000.000
2 4 6 9 8 7 #	1 12.000.000
2 5 4 5 6 9 #	9.000.000
2 6 4 6 8 7 #	5.000.000
2 6 3 6 3 6 #	5.000.000
2 7 8 7 7 3 #	8.000.000
2 8 9 9 9 6 #	1 10.000.000
2 6 5 4 3 2 #	1 12.000.000
2 5 4 5 6 5 #	1 10.000.000
2 7 1 2 5 5 #	8.000.000
2 7 7 7 2 4 #	5.000.000
2 5 5 5 6 5 #	5.000.000
#	197.500.000 *
#	
(25) ๓๖๖	
รวมบาท	197.500.000 *

ตัวอย่าง

รายการประกอบใบนำส่งเช็ค

วันที่ 19 พ.ค. 2519

นพ.๐๘๐/๒๕๑๗.๑.๑๐๐๐๑.

เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทย มีสำนักงานที่ถนนสุรวงศ์อีกแห่ง ซึ่งลูกค้าจะนำเช็คมาฝากเข้าบัญชีของตนได้เช่นกัน ในการที่จะส่งเช็คไปทำการแลกเปลี่ยนนั้นต้องนำมารวมกันก่อน ทางสำนักงานสุรวงศ์เมื่อได้รับเช็คจากลูกค้าก็จะปฏิบัติเช่นเดียวกับทางบางขุนพรหม จัดแยกเช็คเป็นรายธนาคาร เมื่อเช็คที่ส่งจากบางขุนพรหมก่อนที่จะส่งไปที่สำนักหักบัญชี จะนำมารวมกับเช็คของทางสุรวงศ์ที่หน่วยเรียกเก็บเงินก่อน เช็คใดที่เป็นธนาคารเดียวกันก็จะนำรวมกัน แล้วรวมใบนำส่งเป็นยอดเดียวกัน จากนั้นก็นำส่งไปยังสำนักหักบัญชีใหญ่แทนของธนาคารแห่งประเทศไทย ทำการแจกจ่ายเช็คให้แก่ผู้แทนธนาคารของเช็คนั้น ๆ

ในการนำส่งเช็ครอบสุดท้าย นอกจากจะทำใบนำส่งเช็คและรายการประกอบใบนำส่งเช็คแล้ว ยังต้องทำใบสรุปผลการนำส่งเช็คแยกเป็นรายธนาคาร เพื่อเป็นการยืนยันว่าในวันนั้นธนาคารผู้เรียกเก็บเงินได้ส่งเช็คไปเรียกเก็บกับธนาคารผู้จ่ายเงินเป็นจำนวนทั้งสิ้นกี่ฉบับและเป็นเงินเท่าใด สำหรับธนาคารแห่งประเทศไทย ทางหน่วยเรียกเก็บเงินส่วนเงินฝากสุรวงศ์ จะเป็นผู้ทำใบสรุปผลการนำส่งเช็คทั้งสิ้น ใบสรุปผลการนำส่งเช็คนั้นจะทำขึ้นฉบับเดียวส่งให้ผู้แทนธนาคารเจ้าของเช็คไป

เมื่อจัดทำใบสรุปผลการนำส่งเช็คโดยกรอกจำนวนเงินและจำนวนฉบับของเช็คที่ส่งไปเรียกเก็บทั้งหมดในวันนั้นของแต่ละธนาคารเสร็จแล้ว ก็จะจัดทำ "ดุลการหักบัญชี" จะกรอกยอดจำนวนฉบับและจำนวนเงินของแต่ละธนาคารจากใบสรุปผลการนำส่งเช็คลงไป ในดุลการหักบัญชีเช็คด้านเจ้าหนี้ ดุลการหักบัญชีเช็คนี้จะทำขึ้น 2 ฉบับ ส่งไปให้ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยที่ประจำสำนักหักบัญชี พร้อมกับใบสรุปผลการนำส่ง และเช็ครอบสุดท้าย

2.2 หน้าที่ของผู้แทนธนาคารที่สำนักหักบัญชี

เมื่อผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยที่สำนักหักบัญชีได้รับเช็คที่จัดส่งไปเรียกเก็บ จะนำเช็คพร้อมทั้งใบนำส่งเช็คและรายการประกอบใบนำส่งเช็ค ซึ่งจัดแยกเป็น

ตัวอย่าง กุศลกรหนักบุญ

ปีงบประมาณ: ๒๕๖๓
 วันที่: 19 ก.ค. ๒๕19
 เวลา: 14. - น.

จำนวน	จำนวน	รายละเอียด	จำนวน	จำนวน
คน	บาท		คน	บาท
75	289,163.35	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด *	153	188,12,020.63
15	161,824.25	ธนาคารกรุงไทย จำกัด *	47	2,389,496.02
34	3,128,497.73	ธนาคารกรุงเทพ จำกัด *	107	3,525,616.20
11	795,193.90	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	76	2,623,244.38
291	14,814,009.62	ธนาคารกรุงไทย จำกัด *	967	62,097,319.99
76	4,449,923.95	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	291	17,157,135.79
84	7,504,227.36	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	42	22,374,814.49
8	199,214.58	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	51	13,008,872.14
17	1,465,204.06	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	54	2,871,719.06
20	1,955,279.79	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	85	4,911,021.17
39	677,857.39	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	16	12,115,864.94
35	1,464,824.97	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	35	7,124,849.01
72	3,066,329.86	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	211	20,071,941.09
13	10,024,054.62	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	151	8,529,205.80
116	32,077,875.35	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	79	3,113,616.31
9	141,505.21	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	260	62,555,701.77
25	404,046.44	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	63	4,950,793.47
10	2,155,34.07	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	141	11,360,922.34
8	913,280.72	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	55	15,114,488.61
1	5,940.00	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	47	3,163,568.50
6	88,616.80	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	11	499,120.56
16	1,850,048.51	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	12	279,260.49
13	1,120,763.43	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	19	285,207.13
3	10,010,683.06	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	16	618,014.69
10	720,511.57	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	59	6,261,153.02
2	381,287.79	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	37	1,794,504.66
14	253,588.17	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	91	26,664,616.20
		ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	68	19,311,823.57
		ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	13	237,574.17
		ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด *	29	486,679.36
1023	100,842,121.07	รวม	3771	369,309,155.44
	262,467,034.37	สุทธิ		
	369,309,155.44	รวม		369,309,155.44

จำนวนเงิน: 262,467,034.37 บาท
 หมายเหตุ: กุศลกรหนักบุญ
 ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทย: ...
 พนักงานหนักบุญ: ...

รายธนาคารไว้แล้วนั้น มอบให้แก่มุแทนของธนาคารต่าง ๆ (ธนาคารผู้จ่ายเงิน) ซึ่งเป็นเจ้าของเช็ค โดยได้ในกระดาษประจำโต๊ะของมุแทนธนาคารเหล่านั้น เมื่อมุแทนธนาคารต่าง ๆ ตรวจสอบแล้วจะลงนามรับรองในบัญชีใบนำส่งเช็ค และส่งคืนให้มุแทนธนาคารแห่งประเทศไทย และเมื่อได้รับเช็คครบสุดท้ายก็จะจัดส่งใบสรุปผลการนำส่งเช็คส่งมอบให้มุแทนธนาคารผู้จ่ายเงินอีกด้วย เพื่อให้มุแทนธนาคารนั้น ๆ ได้ตรวจว่าได้รับเช็คจากธนาคารแห่งประเทศไทยส่งมาทำการเรียกเก็บเป็นจำนวนทั้งสิ้นตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด เท่ากับในใบสรุปผลการนำส่งเช็ค ซึ่งตามที่ได้อธิบายแล้วว่า มุแทนธนาคารต่าง ๆ จะทำแบบสอยอดกรอกจำนวนเช็คและจำนวนเงินในแต่ละรอบที่รับเช็คไว้ เมื่อออกผลรวมทั้งหมดจะต้องถูกต้องกับใบสรุปผลการนำส่งเช็คที่ได้รับมา

นอกจากจะนำส่งเช็คให้แก่มุแทนธนาคารเจ้าของเช็คแล้ว มุแทนธนาคารแห่งประเทศไทยยังต้องรับเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ธนาคารอื่น ๆ ส่งมาเรียกเก็บ เพื่อจะได้จัดส่งเช็คเหล่านั้นมาที่บัญชีของผู้สั่งจ่าย (ผู้ฝากเงินกับธนาคารแห่งประเทศไทย) เมื่อได้รับเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บ จะตรวจสอบดังนี้

ก. ตรวจนับจำนวนฉบับ และจำนวนเงินตามเช็คที่แต่ละธนาคารส่งมาว่าถูกต้องตรงกับใบนำส่งเช็ค ซึ่งทำมาเป็นบัญชีและรายการประกอบใบนำส่งเช็คหรือไม่

ข. ตรวจดูว่าเช็คทุกฉบับที่ได้รับมานั้นเป็นเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทย

ค. ตรวจดูว่าเช็คทุกฉบับได้มีการขีดคร่อมเฉพาะโดยธนาคารผู้เรียกเก็บเงินเป็นที่ถูกต้องเรียบร้อยแล้ว

เมื่อตรวจสอบถูกต้องแล้วจะลงนามรับเช็คในบัญชีใบนำส่ง แล้วคืนบัญชีให้แก่มุแทนธนาคารที่ส่งมาเรียกเก็บ จะเก็บต้นฉบับไว้นำมาลงในแบบสอยอด กรอกจำนวนฉบับเช็คและจำนวนเงินรวมแต่ละรอบที่ได้รับการแลกเปลี่ยนเช็ค และเมื่อได้รับเช็คธนาคารอื่นที่ส่งมาเรียกเก็บเพื่อยุติท้ายพร้อมด้วยใบสรุปผลการนำส่งเช็ค จะตรวจสอบว่ายอดรวมของเช็คแต่ละธนาคารที่ส่งมาเรียกเก็บนั้น ทั้งจำนวนเงินและจำนวนฉบับในใบ

สรุปผลการนำส่งเช็ค กับยอดในแบบสอยยอดที่กรอกไว้เป็นคราว ๆ และออกยอดรวมตรงกัน

เมื่อการแลกเปลี่ยนเช็คได้สิ้นสุดลงคือ เวลา 14.00 น. (เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเช็ครอบสุดท้ายแล้ว) ผู้แทนของธนาคารแห่งประเทศไทยจะนำยอดรวมจำนวนฉบับและจำนวนเงินของเช็คจากใบสรุปผลการนำส่งเช็คของแต่ละธนาคาร มากรอกลงในชุดการหักบัญชีทางคานลูกหนี้เป็นรายธนาคาร ซึ่งแสดงว่าธนาคารแห่งประเทศไทยจะต้องจ่ายเงินให้แก่แต่ละธนาคารเป็นจำนวนเงินเท่าใด

จากชุดการหักบัญชีซึ่งขณะนี้จะมีทั้งยอดลูกหนี้และเจ้าหนี้ ก็จจะรวมยอดทั้งสองข้างและออกยอดชุดสำหรับการแลกเปลี่ยนเช็คในวันนั้น ผลของการหักบัญชีก็จะทราบว่าธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้จำนวนเท่าใด เมื่อผู้แทนธนาคารได้ออกยอดชุดเรียบร้อยแล้ว ก็จะส่งชุดการหักบัญชีให้พนักงานหักบัญชีเพื่อทำบัญชีการหักบัญชีและลงนามรับรองในชุดการหักบัญชี ชุดการหักบัญชีนี้ทำเป็น 2 ฉบับ ต้นฉบับ พนักงานหักบัญชีจะเป็นผู้เก็บไว้ ส่วนคู่ฉบับนั้น ผู้แทนแต่ละธนาคารจะนำกลับไปธนาคารของตนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานต่อไป

เช็คของธนาคารแห่งประเทศไทยที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บ เมื่อผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับและตรวจสอบแล้ว ก็จะส่งกลับไปยังสำนักงานสุรวงศ์หรือบางขุนพรหม ตามแต่เช็คนั้นจะเป็นของสำนักงานใด เพื่อหักบัญชีผู้ส่งจ่าย (ผู้ฝาก) ต่อไป

ตั้งที่กล่าวมาแล้ว เป็นวิธีปฏิบัติในการส่งเช็คไปเรียกเก็บและรับเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บ และทำการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ของธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่วิธีปฏิบัติของธนาคารอื่น ๆ ก็คล้ายคลึงกัน แต่โดยมากธนาคารอื่น ๆ มักจะมีสาขามากและธนาคารที่เป็นสาขาก็จะส่งเช็คมาเรียกเก็บผ่านสำนักงานใหญ่ สำนักงานใหญ่จะเป็นผู้รวบรวมเช็คของสาขาทั้งหมด แล้วจึงจัดส่งมาเรียกเก็บที่สำนักหักบัญชี ในปัจจุบันธนาคารที่มีสำนักงานใหญ่ไกลจากสำนักหักบัญชี หรือมีสาขามาก ๆ จะมาเช่าที่ของธนาคาร

ตัวอย่าง แบบสอบย่อย

หมวดการ	แผนกย่อยของกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ						รวม
	1		2		3		
	บางกอก	สุราษฎร์	บางกอก	สุราษฎร์	บางกอก	สุราษฎร์	
๑. ไทยพาณิชย์							
๒. ไทยออม ๑							
๓. ไทยออม ๒							
๔. ไทยออม ๓							
๕. ไทยออม ๔							
๖. ไทยออม ๕							
๗. ไทยออม ๖							
๘. ไทยออม ๗							
๙. ไทยออม ๘							
๑๐. ไทยออม ๙							
๑๑. ไทยออม ๑๐							
๑๒. ไทยออม ๑๑							
๑๓. ไทยออม ๑๒							
๑๔. ไทยออม ๑๓							
๑๕. ไทยออม ๑๔							
๑๖. ไทยออม ๑๕							
๑๗. ไทยออม ๑๖							
๑๘. ไทยออม ๑๗							
๑๙. ไทยออม ๑๘							
๒๐. ไทยออม ๑๙							
๒๑. ไทยออม ๒๐							
๒๒. ไทยออม ๒๑							
๒๓. ไทยออม ๒๒							
๒๔. ไทยออม ๒๓							
๒๕. ไทยออม ๒๔							
๒๖. ไทยออม ๒๕							
๒๗. ไทยออม ๒๖							
๒๘. ไทยออม ๒๗							
๒๙. ไทยออม ๒๘							
๓๐. ไทยออม ๒๙							
รวม							

สำนักงานผู้จัด

พนักงานผู้จัด

รวมทั้งสิ้น

แห่งประเทศไทยที่สำนักสำรวจฯ เพื่อใช้เป็นที่รวบรวมเช็ค โดยสาขาต่าง ๆ จะส่งเช็คมาที่(Booth)ที่เขานี้ พนักงานของธนาคารนั้น ๆ ก็จะรวบรวมจัดส่งเช็คที่นี้ เพื่อความรวดเร็วและไม่ต้องเสียเวลาในการเดินทาง

2.3 การปฏิบัติงานของพนักงานหักบัญชี ณ สำนักหักบัญชี

เมื่อผู้แทนธนาคารต่าง ๆ ได้ทำธุรกรรมหักบัญชีและนำส่งให้พนักงานหักบัญชีเพื่อทำบัญชีการหักบัญชี โดยครั้งแรกจะส่งคู่มือซึ่งผู้แทนลงนามรับรองแล้วมาให้พนักงานหักบัญชี ส่วนคนบัญชีผู้แทนธนาคารต่าง ๆ จะเก็บไว้ทบทวนตรวจสอบในขณะที่การหักบัญชียังไม่เสร็จสิ้น เมื่อได้ธุรกรรมหักบัญชีมาแล้ว พนักงานหักบัญชีจะลงบัญชีการหักบัญชีจากธุรกรรมหักบัญชีของธนาคารต่าง ๆ โดยทยอยลงให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว (แต่ละธนาคารก็จะทยอยส่งธุรกรรมหักบัญชีมา ซึ่งส่งไม่พร้อมกัน)

เมื่อธนาคารต่าง ๆ ส่งธุรกรรมหักบัญชีให้ครบทุกธนาคารแล้ว พนักงานหักบัญชีจะรวมยอดบัญชีการหักบัญชี ถ้าการหักบัญชีถูกต้องจากบัญชีการหักบัญชีซึ่งมีเช็ครับเข้าและเช็คส่งออก ยอดรวมทั้งสองยอดต้องเท่ากัน (ยอดลูกหนี้และยอดเจ้าหนี้เท่ากัน) พนักงานหักบัญชีจะลงนามรับรองยอดเงินที่เป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ในคู่มือธุรกรรมหักบัญชี แล้วมอบคู่มือที่ลงนามนี้ให้แก่ผู้แทนธนาคารนั้น ๆ เพื่อเก็บไว้โดยแลกเปลี่ยนกับคณบดีซึ่งผู้แทนได้ตรวจสอบและรับรองแล้ว เป็นการเสร็จการหักบัญชี

แต่ถ้าการหักบัญชีไม่ถูกต้อง คือยอดรวมของทางลูกหนี้กับเจ้าหนี้ไม่เท่ากัน พนักงานหักบัญชีก็จะประกาศข้อผิดพลาดนี้ลงบนกระดานดำ ทั้งจำนวนที่ผิดพลาดและเวลาที่แจ้งข้อผิดพลาด เพื่อให้ผู้แทนธนาคารทั้งหลายหาข้อผิดพลาด ซึ่งตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคารกำหนดให้ผู้แทนธนาคารทั้งหลายหาข้อผิดพลาดภายใน 10 นาที หลังจากพนักงานหักบัญชีได้แจ้งให้ทราบ ถ้าธนาคารใดหาไม่พบใน 10 นาที สำนักหักบัญชีจะปรับธนาคารนั้น โดยวิธีให้ธนาคารแห่งประเทศไทยหักบัญชีครั้งละ 50 บาท แต่ในทางปฏิบัติ ถ้าหาไม่ได้ใน 10 นาที พนักงานหักบัญชีก็จะจับบันทึกไว้ในทะเบียน เพื่อรายงาน

ตัวอย่าง จดบัญชีการบัญชี

บัญชีรายวัน		วันที่ 14 มิ.ย. 19		วันที่ 14 มิ.ย. 19	
จำนวน	ยอดรวม	จำนวน	รายละเอียด	จำนวน	ยอดรวม
144,830.98	224,418.62	14	เงินสด	14	79,587.87
	3,826,237.66	141	เงินฝากธนาคาร	154	3,849,017.24
1,111,170.75	4,508,688.80	112	เงินลงทุน	78	3,397,518.05
	7,349,153.92	199	สินทรัพย์ถาวร	415	10,423,444.90
	2,136,072.35	95	หนี้สิน	103	2,564,044.51
	28,941,462.32	1,010	ส่วนเกิน	923	37,124,624.83
	13,761,346.01	444	กำไรสุทธิ	442	14,333,177.83
	14,133,296.84	575	กำไรสะสม	603	16,843,527.16
422,915.10	732,727.10	28	กำไรสุทธิ	10	3,098.11
100,643.20	2,456,088.-	79	กำไรสุทธิ	109	2,355,412.80
	1,365,677.65	68	กำไรสุทธิ	67	1,634,190.25
4,171,610.74	9,697,096.84	364	กำไรสุทธิ	237	5,523,486.10
220,115.-	334,655.-	16	กำไรสุทธิ	10	114,860.-
2,519,398.64	8,840,796.53	344	กำไรสุทธิ	239	6,321,349.89
6,416,832.24	10,031,161.-	53	กำไรสุทธิ	138	3,667,278.76
	4,459,217.-	181	กำไรสุทธิ	311	6,393,100.67
	6,231,425.10	246	กำไรสุทธิ	232	6,690,462.31
182,766.04	240,325.-	19	กำไรสุทธิ	6	57,528.96
	753,135.63	28	กำไรสุทธิ	16	845,355.50
42,176.82	58,786.47	2	กำไรสุทธิ	6	1,609.62
	416,284.-	16	กำไรสุทธิ	7	157,720.-
22,641,298	478,146.98	19	กำไรสุทธิ	9	231,734.-
72,5038.-	434,091.-	16	กำไรสุทธิ	7	219,093.-
26,694	37,066.94	5	กำไรสุทธิ	4	21,800.-
58,422.-	83,642.-	11	กำไรสุทธิ	2	25,220.-
7,101.07	528,562.-	34	กำไรสุทธิ	16	521,460.93
	413,171.43	14	กำไรสุทธิ	14	413,890.84
1,492,202.76	1,656,745.46	47	กำไรสุทธิ	4	114,543.20
	271,759.-	8	กำไรสุทธิ	4	31,596.-
841,304.85	1,020,694.85	27	กำไรสุทธิ	4	174,390.-
104,634.85	202,148.40	10	กำไรสุทธิ	7	97,508.55
18,787,899.96	126,254,322.55	4,240		4,240	126,254,322.55
					18,787,899.96

ให้ธนาคารสมาชิกที่ปฏิบัติข้อผิดพลาดดังกล่าวทราบในรายงานประจำไตรมาส

นอกจากจะห่างบิที่สุดจนการหักบัญชีและลงนามรับรองในดุลการหักบัญชีแล้ว พนักงานหักบัญชีก็มีหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยให้ผู้แทนธนาคารต่าง ๆ ปฏิบัติตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร ให้มีการเริ่มแลกเปลี่ยนเช็คตั้งแต่เวลาที่กำหนดคือ 11.30 น. โดยพนักงานหักบัญชีจะกดกริ่งสัญญาณเริ่มให้มีการแลกเปลี่ยนเช็ค ถ้ามีผู้แทนธนาคารใดมาแลกเปลี่ยนช้ากว่า เวลา 11.30 น. เกิน 10 นาที จะถูกปรับ 200 บาท ถ้าเกิน 20 นาที ถูกปรับ 400 บาท และช้าเกิน 30 นาที จะถูกปรับ 500 บาท ให้ธนาคารต่าง ๆ หยอยเช็คมาทำการแลกเปลี่ยน ธนาคารที่มีเช็คมากควรส่งเช็คมาทำการแลกเปลี่ยน วันละ 3 - 4 ครั้ง เพื่อให้เช็คที่ส่งมาในครั้งสุดท้ายมีจำนวนไม่มากนัก

ดูแลให้ผู้แทนธนาคารตรวจสอบเช็คที่ธนาคารสมาชิกต่างนำมาแลกเปลี่ยน ส่งกลับธนาคาร เพื่อให้เช็คค้างซึ่งอาจทำให้การทำดุลการหักบัญชีล่าช้า และทำให้การหักบัญชีช้าไปด้วย

ดูแลให้ผู้แทนธนาคารอยู่ปฏิบัติงาน ไม่ให้กลับธนาคารก่อนที่การหักบัญชีจะเสร็จ และพนักงานหักบัญชีได้ประกาศว่าการหักบัญชีสิ้นสุดแล้ว (ตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร)

เมื่อถึงเวลาการแลกเปลี่ยนเช็คสิ้นสุดลง พนักงานหักบัญชีจะกดกริ่งสัญญาณประกาศการหักบัญชีขึ้นเวลา 14.00 น. ดูแลให้ธนาคารต่าง ๆ ทำการแลกเปลี่ยนเช็คในรอบสุดท้าย ถ้ามาช้าเกิน 10 นาที จะถูกปรับ 200 บาท ถ้ามาช้าเกิน 20 นาที จะถูกปรับ 400 บาท และเมื่อถึงเวลา 14.30 น. แล้ว จะปิดประตูของหักบัญชี ดังนั้นถ้ามีผู้แทนธนาคารมาช้ากว่า 14.30 น. ก็จะถูกห้ามมิให้เข้ามาทำการแลกเปลี่ยนเช็คในรอบสุดท้ายโดยเด็ดขาด และให้ถือปฏิบัติดังนี้

ก. แจ้งให้ธนาคารต่าง ๆ ทราบ โดยให้ปิดยอดเช็ครับเข้าเท่าที่ได้รับไว้แล้วเท่านั้น

ข. ให้ธนาคารที่มาต่ำกว่ากำหนดส่งใบสรุปผลการนำส่ง เช็คตามยอดเท่าที่
ได้ทำการแลกเปลี่ยนไว้ก่อนแล้วเท่านั้น

เมื่อเสร็จสิ้นการหักบัญชี ธนาคารแห่งประเทศไทยจะได้หักบัญชีธนาคารผู้
เป็นลูกหนี้ และนำเงินเข้าธนาคารผู้เป็นเจ้าหนี้เป็นจำนวนเท่ากับยอดเงินที่แต่ละธนาคาร
เป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ต่อสำนักหักบัญชี ตามงบพิชุน์การหักบัญชีของพนักงานหักบัญชี ซึ่งใน
ทางปฏิบัติพนักงานหักบัญชีจะทำ slip เพื่อหักหรือนำเงินเข้าบัญชีของธนาคารเหล่านั้นที่
ฝากไว้ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับธนาคารที่เป็นลูกหนี้ Dr. ธนาคารผู้เป็นลูกหนี้
Cr. บัญชีสำนักหักบัญชี (บัญชีเคลียร์ริง)

สำหรับธนาคารที่เป็นเจ้าหนี้ Dr. บัญชีสำนักหักบัญชี (บัญชีเคลียร์ริง)
Cr. ธนาคารผู้เป็นเจ้าหนี้

แต่ถ้าธนาคารที่เป็นลูกหนี้มีเงินคงเหลือฝากอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย
ไม่พอหักยอดเงินที่ตนเป็นลูกหนี้ในการหักบัญชีครั้งใด ให้ธนาคารนั้นนำเงินส่งเข้าบัญชีให้
พอจำนวนในวันเดียวกันนั้นภายในกำหนด 16.00 น.

แต่ถ้าธนาคารที่กล่าวนั้น ไม่ปฏิบัติหรือไม่สามารถปฏิบัติตามข้อความข้างต้น
ได้ คือ ไม่สามารถหาเงินมาเข้าบัญชีให้พอกับที่ตนเป็นลูกหนี้ได้ทันเวลาที่กำหนด ก็ให้ถือว่า
การหักบัญชีครั้งนั้นเป็นโมฆะ ให้พนักงานหักบัญชีบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ทุกธนาคารทราบ
ในวันเดียวกันนั้น และให้ธนาคารทุกธนาคารส่งผู้แทนมาสำนักหักบัญชีพร้อมกันเวลา 8.30 น.
ของวันทำการรุ่งขึ้น เพื่อส่งเช็คทั้งปวงคืนกัน เมื่อทุกธนาคารได้คืนเช็คกันแล้วให้พนักงาน
หักบัญชีจัดให้มีการหักบัญชีใหม่อีกครั้งหนึ่งทันที โดยมีให้ธนาคารที่ไม่สามารถจ่ายเงินได้เข้า
ร่วมด้วย การนำเงินสคมาเข้าบัญชีให้พอหักยอดเสียเคลียร์ริงนั้น อาจจะนำเงินสดหรือเช็ค
ธนาคารแห่งประเทศไทยมาเข้าบัญชีก็ได้

2.4 การแก้ไขจำนวนเงินที่คลาดเคลื่อนในการหักบัญชี

ถ้ามีการคลาดเคลื่อนในการหักบัญชี เช่น ธนาคาร ก. เป็นธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน ส่งเช็คไปเรียกเก็บจากธนาคาร ข. ซึ่งจำนวนเงินในเช็คนั้นเป็นเงิน 22,000 บาท แต่ธนาคาร ก. เรียกเก็บเพียง 20,000 บาท และธนาคาร ข. ก็จ่ายเพียง 20,000 บาทเช่นกัน ต่อมาได้พบว่าการหักบัญชีนั้นคลาดเคลื่อนไป ธนาคาร ก. จะขอให้ธนาคารแห่งประเทศไทยแก้ไขรายการที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน โดยให้ธนาคารแห่งประเทศไทยนำเข้าบัญชีคนเพิ่มอีก 2,000 บาท และหักเงินจากบัญชีธนาคาร ข. 2,000 บาท โดยให้ธนาคารคู่กรณีคือธนาคารทั้ง 2 ธนาคารแจ้งให้ธนาคารแห่งประเทศไทยทราบเป็นหนังสือให้หักบัญชีหรือขึ้นบัญชีของคน เพื่อการแก้ไขนั้นแล้วแต่กรณีเป็นจำนวนเงินเท่าใด เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับแจ้งจากธนาคารคู่กรณีแล้ว ก็จะหักบัญชีหรือขึ้นบัญชีธนาคารนั้นได้ทันทีตามจำนวนเงินที่แต่ละธนาคารแจ้งมา

3. การคืนเช็ค

เมื่อการแลกเปลี่ยนเช็คได้ดำเนินไปแล้ว ผู้แทนธนาคารที่ได้รับเช็คของคนอื่น ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บก็จะทยอยส่งเช็คเหล่านั้นกลับคืนธนาคารตนเพื่อหักบัญชีของผู้สั่งจ่าย (บัญชีผู้ฝากเงิน) ต่อไป เมื่อธนาคารผู้จ่ายเงินได้รับเช็ค ธนาคารก็ต้องตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเช็คก่อนที่จะหักบัญชีจากยอดเงินฝากของผู้สั่งจ่าย และถ้าปรากฏว่าเช็คนั้นมีเหตุจำเป็นต้องส่งคืนด้วยเหตุประการหนึ่งประการใด เช่น เงินในบัญชีไม่พอจ่าย เงินในบัญชีไม่มี บัญชีปิดแล้ว หรือมีคำสั่งให้ระงับการจ่ายเงิน เป็นต้น ธนาคารผู้จ่ายเงินจะส่งเช็คคืน โดยต้องทำบันทึกแจ้งเหตุผลแห่งการคืนแนบติดกับเช็คคืนทุกฉบับ ส่งคืนสำนักหักบัญชีเพื่อทำการหักบัญชีเช็คคืนต่อไป

เนื่องจากได้มีข้อตกลงระหว่างธนาคารสมาชิกสำนักหักบัญชี ให้ใช้แบบฟอร์มและเหตุผลการคืนเช็คในแนวเดียวกัน ไม่ให้แต่ละธนาคารต่างก็คิดเหตุผลกันขึ้นมาใหม่ เช่น ในกรณีเช็คไม่มีเงิน บางธนาคารก็หาเหตุผลต่าง ๆ เพื่อปกปิดฐานะลูกค้าของตน จึงได้

กำหนดแบบฟอร์มและเหตุผลการคืนเช็คขึ้น ทำให้สะดวกแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

ใบคืนเช็คจะแจ้งเลขที่เช็ค จำนวนเงิน และเหตุผลของการคืน ซึ่งจะใส่เป็นหมายเลข และด้านหลังของใบคืนเช็คจะเป็นเหตุผลของการคืน อธิบายหมายเลขดังนี้

1. เงินในบัญชีไม่พอจ่าย	1. Insufficient Funds
2. โปรคคิดคอกผู้สั่งจ่าย	2. Refer to drawer
3. ยังไม่มีการตกลงกับธนาคาร	3. Not arranged for
4. บัญชีปิดแล้ว	4. Account closed
5. เช็คลงวันที่ล่วงหน้า	5. Post dated
6. เช็คพ้นกำหนดการจ่ายเงิน	6. Out of dated
7. จำนวนเงินที่เป็นตัวอักษร และตัวเลขไม่ตรงกัน	7. Words and figures differ
8. ยังรอเรียกเก็บเงินอยู่ โปรคนำมายื่นใหม่	8. Effects not cleared, please present again
9. โปรคใหญ่ผู้สั่งจ่ายลงนามเต็ม ก่ากับการแก้ไข	9. Alteration requires drawer's full signature
10. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่เหมือนตัวอย่างที่ให้ไว้	10. Drawer's signature irregular
11. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่สมบูรณ์	11. Drawer's signature incomplete
12. ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายไม่มี	12. Drawer's signature required
13. โปรคประทับตราผู้สั่งจ่าย	13. Drawer's seal required
14. โปรคให้ผู้รับเงินสลักหลัง	14. Payee's endorsement required
15. การสลักหลังไม่ถูกต้อง	15. Endorsement irregular

16. ขอให้ธนาคารรับรองการ
สลักหลัง	16. Endorsement requires
bank's confirmation
17. โปรดรับรองการเข้าบัญชี
ของผู้รับเงิน	17. Please confirm payee's
account credited
18. มีคำสั่งให้ระงับการจ่าย	18. Payment stopped
19. เช็คชำรุด	19. Cheque mutilated
20. เช็คเขียนสั่งจ่ายไม่ถูกต้อง	20. Cheque irregularly drawn
21. เช็คต่างจังหวัด โปรดนำส่ง
เพื่อเรียกเก็บ	21. Upcountry cheque, please
send for collection
22. ไม่มีบัญชี	22. No account
23. ผู้สั่งจ่ายมีถิ่นที่อยู่นอกประเทศ
โปรดทำ ลป. ประกอบเช็คด้วย	23. Drawer is non resident,
E.C. required
24. โปรดรับรอง "เข้าบัญชี....
แล้ว"	24. Please confirm
"... 's account credited"
25. การสลักหลังด้วยลายพิมพ์
นิ้วมือไม่มีผล	25. Finger print not
acceptable as endorsement
26. โปรดสลักหลังด้วยหมึก	26. Please endorse in ink
27. เช็คปลอม	27. Forged cheque
28. ผู้สั่งจ่ายถึงแก่กรรม	28. Drawer deceased

ตามระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร กำหนดการคืนเช็คให้ปฏิบัติตามวิธี
ดังต่อไปนี้

1. เช็คที่ต้องส่งคืนเนื่องจากการหักบัญชีของวันใดให้นำมาทำการหักบัญชีที่
สำนักหักบัญชีในเวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป เช็คที่มีได้คืนกันตามกำหนดนี้ให้ถือ
ว่าเป็นเช็คที่ได้รับชำระแล้ว และธนาคารผู้รับเช็คคืนอาจไม่ยอมรับเช็คนั้นจากธนาคาร
ผู้คืนเช็คก็ได้

ตัวอย่าง ใบคืนเช็ค

ธนาคารแห่งประเทศไทย
BANK OF THAILAND
ใบคืนเช็ค Cheque Returned

กรุงเทพฯ
Bangkok,

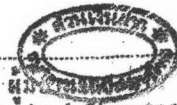
เช็คเลขที่
Cheque No.

จำนวนเงิน
Amount

เช็คคืนโดยเหตุผล ตามหมายเลขข้างล่างซึ่งมีคำอธิบายด้านหลัง
Cheque returned for reason as per symbol below
with explanation on the reverse side

หมายเลข Symbol

คำอธิบายเพิ่มเติม Additional Explanation

Authorized Signature

การคืนเช็คโดยวิธีนำเช็คมาหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีตามที่กล่าวข้างต้นนั้น ให้ปฏิบัติตามวิธีการหักบัญชีที่กำหนดไว้ความถูกต้องแก่การหักบัญชีที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ไม่ต้องทำใบสรุปผลการนำส่งเช็ค เนื่องจากมีการนำส่งเพียงครั้งเดียว

2. ในการนำเช็คคืนมาทำการหักบัญชีตามที่กล่าวในข้อ (1) ให้ธนาคารผู้ส่งเช็คคืน ทำใบรับเช็คคืนตามแบบฟอร์มที่กำหนด ส่งให้ธนาคารผู้รับเช็คคืน (ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน) และให้ธนาคารผู้รับเช็คคืนลงนามรับรองใบรับเช็คคืน แล้วส่งให้สำนักหักบัญชีในวันที่รับเช็คคืน

3. ให้พนักงานหักบัญชีรวบรวมรายการจำนวนเช็ค และจำนวนเงินตามเช็ค เช็คที่คืนควยเหตุผล เงินในบัญชีไม่พอใช้จ่าย เงินในบัญชีไม่มี ได้ปิดบัญชีแล้ว ให้ติดต่อกับผู้สั่งจ่าย แล้วแจ้งให้ธนาคารสมาชิกทราบเดือนละครั้ง เพื่อธนาคารสมาชิกดำเนินการให้การออกเช็คโดยไม่มีเงินพอหักบัญชี หรือไม่มีเงินในบัญชี ลดยอดลงจนหมดไป

ตามระเบียบการหักบัญชีเช็คคืนนี้ ก็เท่ากับเป็นการแก้ไขดุลการเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ การหักบัญชีในวันที่ล่วงมาให้ถูกต้องสมบูรณ์ ฉะนั้น ถ้าหากธนาคารที่เป็นลูกหนี้การหักบัญชีเช็คคืนไม่สามารถชำระดุลลูกหนี้การหักบัญชีเช็คคืนได้ ก็ต้องถือเสมือนว่าไม่สามารถชำระดุลการหักบัญชีในวันที่ล่วงมาได้เช่นกัน ก็มีผลทำให้การหักบัญชีในวันที่ล่วงมายังคงเป็นโมฆะตามระเบียบการหักบัญชีอยู่เช่นเดิม

การจ่ายเงินสดตามเช็คให้ผู้ฝากที่ขอถอนเงินจากการนำเช็คต่างธนาคารมาเข้าบัญชีเงินฝากจะกระทำไ้ภายหลัง 10.30 น. ของวันทำการรุ่งขึ้น ดังนั้นถ้าปรากฏว่าธนาคารผู้มีดุลเป็นลูกหนี้เช็คคืนมีเงินคงเหลือฝากอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่พอหักยอดเงินที่ตนเป็นลูกหนี้ในการหักบัญชีเช็คคืนครั้งใด และไม่สามารถนำเงินเข้าบัญชีได้ภายในเวลา 9.45 น. แล้ว ให้ถือว่าการหักบัญชีในวันที่ล่วงมาเป็นโมฆะ พนักงานหักบัญชีจะบอกกล่าวเป็นหนังสือให้ทุกธนาคารทราบ และให้ทุกธนาคารส่งผู้แทนมาสำนักหักบัญชีพร้อมพร้อมกันเวลา 10.15 น. ในวันเดียวกันนั้น เพื่อส่งเช็คหังปวงที่ได้หักบัญชีกันไปในวันที่ล่วงมาแล้วคืนกัน เมื่อทุกธนาคารได้คืนเช็คกันแล้ว พนักงานหักบัญชีจะจัดให้มีการหักบัญชี

สำหรับวันที่ดวงมาถันใหม่อีกครั้งหนึ่งทันที โดยมีธนาคารที่ไม่สามารถจ่ายเงินได้เข้า
รวมด้วย

ถ้าเช็คที่ส่งคืน เนื่องจากการหักบัญชีของวันใด เป็นเช็คที่สั่งจ่ายจากบัญชี
เดียวกันมีจำนวนเงินรวมกันได้ตั้งแต่ 3 ล้านบาทขึ้นไป และเป็นเช็คที่คืนด้วยเหตุผลอย่างใด
อย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

1. เป็นเช็คที่เข้าอยู่ในข่ายที่ธนาคารไม่จ่ายเงินตามมาตรา 991 หรือ
มาตรา 992 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หรือ
2. เป็นเช็คที่ได้ปิดบัญชีแล้วหรือ ไม่มีบัญชี หรือ
3. เป็นเช็คปลอมหรือลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเป็นลายมือปลอม

เมื่อธนาคารผู้ส่งเช็คคืนด้วยคามยินยอมของธนาคารผู้รับเช็คคืน ร้องขอเป็น
หนังสือและนำเช็คคืนมาขอทำการหักบัญชีภายในเวลา 15.15 น. ของวันเดียวกันนั้น และ
พนักงานหักบัญชีพิจารณาเห็นสมควรให้มีการคืนเช็คนั้นได้ ให้ธนาคารผู้รับเช็คส่งผู้แทนมาถึง
สำนักหักบัญชีภายในเวลา 15.45 น. การคืนเช็คให้ปฏิบัติตามวิธีการหักบัญชีที่กำหนดไว้
ข้างต้นโดยอนุโลม และให้พนักงานหักบัญชีแจ้งเป็นหนังสือให้ธนาคารสมาชิกทราบภายใน
เวลา 9.00 น. ของวันทำการถัดไป

การที่ต้องมีการกำหนดระเบียบข้อนี้ไว้ ก็เพื่อป้องกันมิให้มีการถ่วงถ่วงธนาคาร
ผู้ถูกเรียกเก็บเงิน เพราะถ้าเกิดมีการจ่ายเช็คเป็นจำนวนมากจนธนาคารผู้จ่ายเงินไม่
สามารถชำระค่าที่เป็นลูกหนี้ได้ ซึ่งเช็คนั้นเป็นเช็คปลอมหรือเช็คที่ไม่มีเงินในบัญชี ถ้าไม่
มีการคืนเช็คก่อนต้องมาคืนในวันรุ่งขึ้น ธนาคารผู้จ่ายเงินก็ต้องหาเงินมาเข้าบัญชีเงินฝาก
ให้ทันกำหนดเวลา ถ้าไม่สามารถมีเงินมาเข้าบัญชีทันการหักบัญชีในวันนั้นก็จะเป็นโงะ ก่อ
ให้เกิดความเสียหายขึ้น แต่ถ้าให้มีการคืนเช็คก่อน ก็ทำให้ลูกหนี้ของธนาคาร
ผู้จ่ายลดลง

จากการส่งเช็คคืนตามข้อความข้างต้น ทางสำนักหักบัญชีได้บอกกล่าวเพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นว่า นอกจากต้องเป็นการจ่ายจากบัญชีเดียวกันและเงินรวมกันตั้งแต่ 3 ล้านบาทขึ้นไปแล้ว ต้องเข้าเกณฑ์ตามเหตุผลที่ธนาคารไม่จ่ายเงินโดยปกติอยู่แล้ว เช่น ตาม ป.พ.พ. มาตรา 991 คือเงินในบัญชีไม่พอจ่าย หรือเช็คพ้นกำหนด 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือเช็คที่มีผู้แจ้งว่าหาย หรือถูกขโมย และตาม ป.พ.พ. มาตรา 992 เช็คที่มีค่าบอกห้ามการใช้เงิน หรือผู้สั่งจ่ายเช็คตาย หรือผู้สั่งจ่ายเช็คถูกศาลสั่งพิทักษ์ทรัพย์หรือล้มละลาย นอกจากนั้นก็ต้องเป็นเหตุผลที่เกี่ยวกับบัญชีไม่มี หรือบัญชีถูกปิดไปแล้ว หรือเช็คปลอม หรือลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม หากเป็นเหตุผลอื่นใดนอกจากที่กล่าว แม้จะเป็นประเพณีหรือเป็นที่รู้จักกันในวงธนาคารว่าหมายถึงไม่มีเงินในบัญชีแล้ว สำนักหักบัญชีเห็นว่าไม่เข้าข่ายการคืนเช็คตามระเบียบการดังกล่าว

เช็คที่ส่งคืนธนาคารที่มีได้เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีผ่านธนาคารแห่งประเทศไทย ให้นำไปทำการหักบัญชีที่สำนักหักบัญชีตามข้อความข้างต้น

อนึ่ง สำนักหักบัญชีได้มีระเบียบในเรื่องการคืนเช็คผิดธนาคารไว้ดังนี้

ก. ให้เป็นหน้าที่ของธนาคารผู้รับเช็คผิด รับผิดชอบการส่งเช็คคืนไปยังธนาคารผู้ถูกคืนที่แท้จริง (ธนาคารผู้เรียกเก็บ) โดยตรงก่อนเวลาจ่ายเงินสำหรับบัญชีที่มีเช็คค้างธนาคารเข้าบัญชีตามที่สมาคมธนาคารไทยกำหนด พร้อมทั้งแจ้งให้ธนาคารผู้ส่งเช็คผิดทราบ

ข. ให้ธนาคารผู้รับเช็คผิดและธนาคารผู้ถูกคืนที่แท้จริงมีหนังสือแจ้งธนาคารแห่งประเทศไทย (ส่งที่สำนักหักบัญชี) ให้ขึ้นบัญชีและหักบัญชีของตนตามลำดับ ความจำนวนเงินในเช็คนั้น ๆ ทันที ตามนัยระเบียบการหักบัญชีระหว่างธนาคาร (ระเบียบสำนักหักบัญชี)

ขอ 20

สำหรับเช็คที่ไม่มีการชื่ครวมเฉพาะของธนาคารผู้ส่งเช็คเรียกเก็บเงินนั้น ไม่ให้มีการคืนเช็คดังกล่าวกัน แต่ให้ธนาคารผู้รับเช็คนั้น (ธนาคารผู้จ่ายเงิน) คิดค่าที่จะให้

ธนาคารผู้ส่งเช็คจัดการประทับตราที่คร่อมเฉพาะของคนให้เป็นที่เรียบร้อยโดยตรง

ในค่านทางปฏิบัติ จะกล่าวถึงวิธีการปฏิบัติของธนาคารแห่งประเทศไทยในการจัดส่งเช็คคืนให้ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน (ธนาคารผู้รับเช็คคืน) และรับเช็คที่ธนาคารอื่นส่งคืนมาดังนี้

3.1 กรณีที่ธนาคาร เป็นผู้ส่งคืน

เมื่อได้รับเช็คของคนอื่นส่งมาเรียกเก็บเงิน ผู้แทนธนาคารจะแยกว่าเป็นเช็คของสำนักงานบางขุนพรหมหรือสำนักงานสุรวงศ์ ก็จะส่งไปเพื่อหักบัญชีของผู้ส่งจ่าย (ผู้ฝากเงิน) และจะให้ผู้มีอำนาจอนุมัติเช็คตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเช็ค ถ้าเช็คนั้นถูกต้องไม่ตองส่งคืน ก็จะหักจากบัญชีผู้ฝากเงินซึ่งส่งจ่ายต่อไป แต่ถ้าเช็คฉบับใดที่ไม่สามารถหักบัญชีผู้ส่งจ่ายได้ด้วยเหตุผลประการใดก็ตาม ทางธนาคารแห่งประเทศไทยจะส่งเช็คนั้นคืนไปให้ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินโดย

3.1.1 จัดทำใบคืนเช็ค โดยผู้คืน (ผู้มีอำนาจอนุมัติเช็ค) ลงนามในใบคืนเช็คแล้วแนบติดกับเช็ค ซึ่งใบคืนเช็คนี้จะแจ้งเหตุผลของการคืน เลขที่เช็ค และจำนวนเงินตามเช็คที่คืน

3.1.2 จากใบคืนเช็คจะนำมาลงทะเบียนเช็คคืน (ส่งออก) ซึ่งจะบันทึกรายละเอียดต่าง ๆ ของเช็คที่ส่งคืน รวมทั้งเหตุผลของการคืน

3.1.3 จัดทำรายการประกอบใบนำส่งเช็คคืนและใบรับเช็คคืน ซึ่งจะแสดงรายละเอียดของเช็คคืน และในใบรับเช็คคืนจะแจ้งเหตุผลของการคืนเช็ค เนื่องจากเหตุผลข้อ 1 - 4 ถ้าเป็นการคืนนอกเหนือจากเหตุผล 4 ข้อดังกล่าว ไม่ตองแสดงเหตุผลไว้ในใบรับเช็คคืน ใบรับเช็คคืนจะเป็นใบสีเหลืองซึ่งจัดไว้ให้สำหรับสำนักหักบัญชี เพื่อให้สำนักหักบัญชีทำสถิติของการคืนเช็คและเหตุผลของการคืน รายการประกอบใบนำส่งเช็คคืนจะทำขึ้น 2 ฉบับ ฉบับหนึ่งสำหรับธนาคารผู้รับเช็คคืน และอีกฉบับหนึ่งสำหรับธนาคารผู้ส่งเช็คคืนเก็บไว้เป็นหลักฐาน

3.1.4 จัดทำใบนำส่งเช็คคืน จะทำใบนำส่งแยกเป็นรายธนาคารว่า มีเช็คของธนาคารใดที่จะต้องส่งคืน มีจำนวนรวมทั้งสิ้นกี่ฉบับ และจำนวนเงินเท่าใด ใบนำส่งนี้จัดทำ 2 ฉบับเช่นกัน หนึ่งฉบับส่งให้ธนาคารผู้รับเช็คคืนไว้เป็นหลักฐาน หนึ่งฉบับให้ธนาคารผู้รับเช็คคืนลงนามรับ และคืนให้ธนาคารผู้ส่งคืนเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐาน

กล่าวโดยสรุป เอกสารประกอบการคืนเช็คได้แก่

1. ใบคืนเช็ค (เหตุผลการคืน)
2. ใบนำส่งเช็คคืน
3. รายการประกอบใบนำส่งเช็คคืน
4. ใบรับเช็คคืนซึ่งจะส่งให้สำนักหักบัญชีเพื่อทำสถิติเช็คคืน

3.1.5 จัดทำดุลการหักบัญชีเช็คคืน ซึ่งดุลการหักบัญชีนี้เหมือนดุลการหักบัญชีของการส่งเช็ครอบธรรมดา เพียงแต่ประทับตราว่า "เช็คคืน" เท่านั้น โดยจะกรอกตัวเลขจำนวนเงินและจำนวนฉบับของเช็คที่ส่งคืนแต่ละธนาคารจากใบนำส่ง ลงทางด้านเจ้าหน้าที่ของดุลการหักบัญชี (ในการจัดทำดุลการหักบัญชีนี้ สำหรับธนาคารแห่งประเทศไทย ทางสำนักงานสุรวงศ์จะเป็นผู้จัดทำ โดยเมื่อทางบางขุนพรหมส่งเช็คที่คืนมารวมกับทางสุรวงศ์แล้ว ทางสุรวงศ์จะจัดทำใบนำส่งเช็คคืนรวมของทั้ง 2 สำนักงาน และจัดทำดุลการหักบัญชี)

จากนั้นก็ส่งไปให้ผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยที่สำนักหักบัญชีก่อนเวลา 9.00 น. (ซึ่งการจัดทำรายการเช็คที่จะส่งคืนจะทำเตรียมไว้ตั้งแต่ได้รับเช็คมาแล้วจัดส่งในเช้าของวันรุ่งขึ้น) เมื่อผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยที่สำนักหักบัญชี ได้รับเช็คพร้อมทั้งใบประกอบต่าง ๆ และดุลการหักบัญชี ก็จะส่งเช็คคืนเหล่านั้นให้ผู้แทนธนาคารผู้รับเช็คคืนนั้น ๆ ให้ลงนามรับในใบนำส่ง และใบรับเช็คคืน (ใบสีเหลือง) ก็จะส่งมอบให้พนักงานหักบัญชี

ตัวอย่าง ใบรับเช็คคืน (ก้านหน้า)

ธนาคารแห่งประเทศไทย

สำหรับสำนักหักบัญชี

ใบรับเช็คคืน

ธนาคาร กรุงเทพ / สาขา 759

ได้รับเช็คคืนจากธนาคารแห่งประเทศไทย ตามรายการต่อไปนี้ :-

เช็คเลขที่	จำนวนเงิน	เช็คคืน (ตามหมายเลขด้านหลัง)
1.02451 #	1.500.000	
1.12345 #	1.000.000	
1.11324 #	1.000.000	
1.14525 #	2.000.000	
1.01245 #	1.500.000	
1.01198 #	2.000.000	
1.22356 #	2.500.000	1
1.22245 #	1.000.000	
1.33456 #	129.005.21	3
รวม	41.505.21 *	

ผู้รับเช็คคืน

วันที่

ส่ง สำนักหักบัญชี

จาก ธนาคาร

ธนาคารได้รับเช็คคืนตามรายการข้างต้นถูกต้องแล้ว

ผู้รับเช็คคืน

วันที่

ตัวอย่าง ใบรับเช็คคืน (ด้านหลัง)

หมายเลขเหตุผลที่คืนเช็ค

หมายเลข	เหตุผล
1	เงินในบัญชีไม่พอจ่าย
2	ไปรูดติดต่อกับผู้ส่งจ่าย
3	เงินในบัญชีไม่มี (ยังไม่มีรายการตกลงกับธนาคาร)
4	บัญชีปิดแล้ว (ไม่มีบัญชี)

วิธีการกรอกหมายเลขเหตุผลที่คืนเช็ค

1. เช็คที่คืนตามเหตุผล หมายเลข 2 ถึง 4 ให้แจ้งหมายเลขนั้นๆ ในช่อง "เหตุที่คืน"
2. เช็คที่คืนนอกจากตามเหตุผล ตาม 1 ไม่ต้องกรอกรหัส "เหตุที่คืน"

ตัวอย่าง รายการประกอบใบนำส่งเช็คคืน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

รายการประกอบใบนำส่งเช็ค

ธนาคาร ไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน)

เช็คเลขที่	จำนวนเงิน	
1.02451 #	1.500.00	
1.12345 #	1.000.00	
1.11324 #	1.000.00	
1.14525 #	2.000.00	
1.01245 #	1.500.00	
1.01198 #	2.000.00	
1.22356 #	2.500.00	
1.22245 #	1.000.00	
1.33456 #	12.900.21	3
รวม	141.505.21 *	วันที่

3.2 กรณีที่ธนาคารเป็นผู้รับเช็คคืน

เมื่อธนาคารอื่น ๆ นำเช็คที่ธนาคารแห่งประเทศไทยส่งไปเรียกเก็บคืนมา เมื่อผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับเช็คคืนนั้นจะตรวจดูว่า

3.2.1 รายละเอียดในใบรับเช็คคืนแต่ละฉบับนั้น จำนวนเงินและจำนวนฉบับของเช็คนั้นตรงกับเช็คที่ส่งคืนหรือไม่ และยอดรวมใบรับเช็คคืนเมื่อรวมกันแล้วตรงกับใบนำส่งเช็คคืนของแต่ละธนาคารหรือไม่ เมื่อตรวจสอบดูเห็นว่าตรงกันแล้ว ก็ลงนามรับเช็คคืนนั้นในใบนำส่งเช็คคืนของแต่ละธนาคาร ทุนฉบับใบนำส่งจะเก็บไว้ ทุนฉบับที่จะคืนให้ผู้แทนธนาคารเจ้าของเช็ค

3.2.2 ตรวจดูเช็คทุกฉบับว่าเป็นเช็คที่ธนาคารแห่งประเทศไทยส่งไปเรียกเก็บจริงหรือไม่ โดยดูจากการขีดคร่อมว่าเป็นชื่อของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือไม่

3.2.3 ตรวจดูว่าเช็คคืนทุกฉบับมีใบคืนเช็คแจ้งเหตุผลการคืน แนบติดมากับตัวเช็คพร้อมทั้งมีลายมือชื่อของเจ้าหน้าที่ธนาคารเจ้าของเช็คลงนามไว้ในใบคืนเช็คครบถ้วนหรือไม่

3.2.4 นับจำนวนตัวเช็คที่แนบมากับใบรับคืนเช็คแต่ละฉบับ เพื่อสอบยอดดูว่าถูกต้องตรงกับรายการที่แสดงไว้ในใบรับเช็คคืนหรือไม่ เมื่อเห็นว่าถูกต้องแล้วก็ลงนามรับเช็คคืนในใบรับเช็คคืน แล้วจัดส่งฉบับใบสั่งให้สำนักงานหักบัญชี

3.2.5 จากใบนำส่งเช็คคืนของแต่ละธนาคาร นำมาลงจำนวนฉบับและจำนวนเงินเช็คคืน ทางด้านลูกหนี้ของธนาคารหักบัญชีเช็คคืนเป็นรายธนาคาร แล้วออกยอดในดุลการหักบัญชี เพื่อสรุปผลของการแลกเปลี่ยนเช็คคืนในวันนั้นว่า ธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้จากการคืนเช็คเท่าใด และส่งดุลการหักบัญชีนั้นให้พนักงานหักบัญชี เพื่อจัดทำบัญชีการหักบัญชีเช็คคืน และเมื่อการหักบัญชีถูกต้อง ก็จะลงนามรับรองในฉบับดุลการหักบัญชีส่งคืนแก่ผู้แทนธนาคารต่าง ๆ ไป ซึ่งจะปฏิบัติเช่นเดียวกับ การหักบัญชีในรอบธรรมดา ธนาคารแห่งประเทศไทยจะทำการหักบัญชีหรือนำเงินขึ้นบัญชี

ของธนาคารที่เป็นลูกหนี้หรือเจ้าหนี้ตามงบพิสูจน์การหักบัญชี เป็นการสิ้นสุดการหักบัญชีของ
การคืนเช็ค

เมื่อผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยได้รับเช็คที่คืน ก็จะส่งคืนไปยังที่ 2
สำนักงาน ตามแต่เช็คนั้นใครเป็นผู้เรียกเก็บ

ในทางปฏิบัติ ทางสำนักงานสุวรรณคีจะโทรศัพท์ออกมาทางสำนักงานบาง
ขุนพรหมว่ามีเช็คของธนาคารใดบ้างที่ส่งคืน เป็นจำนวนเท่าใด ทางบางขุนพรหมก็จะจัด
ยอดจำนวนเงิน เลขที่เช็ค เหตุผล ลงในรายงานเช็คธนาคารพาณิชย์คืนเพื่อทำรายงาน
เช็คธนาคารพาณิชย์คืน แล้วจะไปกู (Pay-in slip) ว่าเช็คที่คืนนี้เป็นเช็คที่ผู้ฝากนำมาฝาก
เข้าถูกต้องหรือไม่ จากรายงานก็จะนำไปลงทะเบียนเช็คคืน (รับเข้า) เพื่อบันทึกราย
ละเอียดของเช็คที่รับคืนทั้งหมด

เมื่อทางสำนักงานสุวรรณคีส่งเช็คที่คืนมาถึง ก็จะนำเช็คนั้นส่งคืนไปให้ผู้ฝาก
ผู้นำมาฝากเข้าบัญชี โดยทำแบบรับเช็คคืนและแบบนำส่งเช็คคืนแนบติดไปกับเช็ค แบบนำ
ส่งเช็คคืน ผู้ฝากที่รับคืนเช็คจะเก็บไว้ ส่วนแบบรับเช็คคืนจะให้ผู้ฝากเช็คที่รับเช็คคืนลง
นามรับ แล้วส่งคืนให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อเป็นหลักฐานว่าได้รับเช็คคืนเรียบร้อยแล้ว
แล้ว

ทางค่านับบัญชีก็จะทำ slip ลงล่างบัญชีที่ได้เข้าไปแล้ว

3.3 การคืนเช็คนอกสำนักหักบัญชี

ในทางปฏิบัติ การคืนเช็คในบางครั้งก็อาจมีการคืนเช็คนอกสำนักหักบัญชี
เกิดขึ้น กล่าวคือ ไม่ได้คืนเช็คกันตามกำหนดเวลาของการคืนเช็คที่กำหนดไว้ในระเบียบ
การหักบัญชี ซึ่งสาเหตุของการคืนเช็คกันเองนี้เนื่องจาก

3.3.1 ธนาคารผู้จ่ายเงินไม่สามารถนำเช็คที่จะต้องคืนในวันนั้นไปที่สำนัก
หักบัญชีได้ทันกำหนดเวลา เนื่องจากอาจมาตรวจพบภายหลังอีกว่า เช็คนั้นไม่ถูกต้องหรือ
ไม่สมบูรณ์ จำเป็นต้องส่งคืน

ตัวอย่าง แบบนำส่งเช็คคืน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

แบบนำส่งเช็คคืน

วันที่นำส่ง

20 พ.ค. 2519

บัญชี กรมพลทหาร

ขอส่งคืนเช็คตามบันทึกที่แนบมานี้

เช็คของธนาคาร	เลขที่	จำนวนเงิน
กรุงไทย	1125768	20,000 -
กรุงเทพ	333251	10,000 -

พ.ร.บ. ๑๘๘.๒๕๑๖.๕.๑.๑๗

ตัวอย่าง แบบรับเช็คคืน

ธนาคารแห่งประเทศไทย

แบบรับเช็คคืน

วันที่รับ

20 พ.ค. 2519

เวลา

น.

วันที่นำส่ง

20 พ.ค. 2519

บัญชี

ได้รับเช็คคืนจากธนาคารแห่งประเทศไทย พร้อมด้วยบันทึกแนบตามรายการต่อไปนี้อย่างถูกต้องแล้ว

เช็คของธนาคาร	เลขที่	จำนวนเงิน
กรุงไทย	1125768	20,000 -
กรุงเทพ	333251	10,000 -

พ.ร.บ. ๑๘๘.๒๕๑๖.๕.๑.๑๗

รับทราบ

วันที่

ผู้รับเช็ค

3.3.2 เช็คที่ธนาคารผู้คืนเช็คส่งเช็คคืนคืนธนาคาร อาจจะโดยความบกพร่องของผู้แทนธนาคาร ไม่ตรวจสอบให้ถี่เวลารับเช็คคืนหรือในกรณีอื่น ๆ เช่น เช็คที่ลูกค้านำไปฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารหนึ่ง และเมื่อเช็คนั้นถูกส่งไปเรียกเก็บกับธนาคารผู้จ่ายเงิน และธนาคารผู้จ่ายเงินได้ปฏิเสธการจ่ายเงินส่งคืนกลับมา ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินก็ส่งเช็คคืนคืนลูกค้าไป และต่อมาลูกค้าได้นำเช็คฉบับนั้นไปฝากเข้าบัญชีกับอีกธนาคารหนึ่ง และธนาคารนั้นล้มชี้คกรวมเฉพาะในนามของธนาคาร เมื่อเช็คฉบับนั้นถูกปฏิเสธการจ่ายเงินอีกครั้ง ก็จะทำให้เกิดความผิดพลาดขึ้นโดยเช็คนี้อาจจะถูกส่งคืนไปให้ธนาคารที่เรียกเก็บครั้งแรก ธนาคารที่เรียกเก็บครั้งแรกจะเป็นผู้รับเช็คคืนคืนไป (เพราะธนาคารที่เรียกเก็บเงินครั้งที่สองไม่ได้ชี้คกรวมเฉพาะในนามธนาคารตน) และเมื่อธนาคารที่รับเช็คคืนไปตรวจพบว่าไม่ใช่เช็คที่ตนส่งไปเรียกเก็บ ก็จะนำเช็คมาคืนซึ่งอาจจะล่าช้าไปกว่ากำหนดเวลาการคืนเช็ค

ธนาคารที่รับเช็คคืนคืนไปก็ต้องส่งเช็คคืนคืนให้แกธนาคารที่ควรจะได้รับเช็คคืนคืนไป ซึ่งจะคืนไม่ทันกำหนดเวลา ก็จำเป็นจะต้องส่งคืนให้แกกันโดยตรงและชำระหนี้กัน โดยอาจจะออก Cashier's Cheque ให้แกกันหรือหักกลบบัญชีกันถ้ามีบัญชีอยู่ต่อกัน เป็นต้น

4. การแลกเปลี่ยนเช็คที่สำนักหักบัญชีโดยผ่านธนาคารตัวแทน

สำหรับธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี อาจนำเช็คของธนาคารอื่นที่นำมาฝากกับตน ทำการแลกเปลี่ยนและหักบัญชีโดยผ่านสำนักหักบัญชีได้ โดยผ่านธนาคารที่เป็นตัวแทนให้ ธนาคารที่ไม่ได้เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชีจะต้องเปิดบัญชีไว้กับธนาคารตัวแทน ซึ่งจะ เป็นธนาคารใดก็ได้ที่เป็นสมาชิกแห่งระบบการหักบัญชี ซึ่งในปัจจุบันมีธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นตัวแทนให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ในการแลกเปลี่ยนเช็คและหักบัญชีที่สำนักหักบัญชี

ในการปฏิบัติ วิธีการที่จะให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเรียกเก็บให้ ก็โดยเมื่อธนาคารอาคารสงเคราะห์ได้รับเช็คของธนาคารอื่น ๆ ที่ลูกค้าคนนำมาฝาก ก็จะรวบรวม

เช็คเหล่านั้นมาฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารแห่งประเทศไทย ก็จะนำเช็คของธนาคารอาคารสงเคราะห์ไปเรียกเก็บกับธนาคารอื่นที่สำนักหักบัญชี เหมือนกับเป็นเช็คที่ผู้ฝากรายอื่น ๆ นำมาฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อทางธนาคารอาคารสงเคราะห์นำเช็คมาฝากเข้าบัญชีที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะตรวจความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเช็คในการชื่กรวมทางธนาคารอาคารสงเคราะห์จะชื่กรวมเฉพาะโดยใช้ข้อความว่า

ธนาคารแห่งประเทศไทย
เพื่อเข้าบัญชีธนาคารอาคารสงเคราะห์

วิธีตรวจเช็คก็ทำเช่นเดียวกับการรับเช็คจากผู้ฝากของธนาคารแห่งประเทศไทย และถ้าเช็คเป็นเช็คที่จ่ายตามคำสั่งซึ่งทางธนาคารอาคารสงเคราะห์จะรับรองการสลักหลังหรือรับรองการเข้าบัญชีลูกค้าของคนแล้ว ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะนำมารับรองการสลักหลังอีกทีหนึ่ง แล้วจึงรวบรวมเช็คเหล่านั้นเพื่อส่งไปเรียกเก็บที่สำนักหักบัญชีเหมือนเช็คของผู้ฝากอื่น ๆ

เมื่อทางผู้แทนธนาคารแห่งประเทศไทยรับเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทย และธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บ ก็จะแยกเช็คออกว่าเป็นเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทยหรือเช็คของธนาคารอาคารสงเคราะห์ สำหรับเช็คของธนาคารอาคารสงเคราะห์จะทำใบนำส่งเพื่อจะส่งเช็คนี้ให้แก่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ซึ่งจะมารับเช็คเพื่อนำกลับไปหักบัญชีลูกค้าที่ธนาคารคนต่อไป ใบนำส่งจะให้เป็น 2 ฉบับ

ให้ผู้รับเช็คเก็บไปเป็นหลักฐานฉบับหนึ่ง และอีกฉบับหนึ่ง เซ็นรับแล้วให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเก็บไว้ จากใบนำส่งนี้จะนำมาทำเคบิตสลิป แล้วหักบัญชีเงินฝากของธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทย และออกใบแจ้งการหักบัญชีให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ทราบ

ในกรณีถ้ามีเช็คคืน เมื่อธนาคารแห่งประเทศไทยส่งเช็คที่ธนาคารอื่นส่งมาเรียกเก็บเงินให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ไปแล้ว ถ้ามีเช็คคืน ทางธนาคารอาคารสงเคราะห์จะทวงส่งเช็คคืนคืนกลับมาที่ธนาคารแห่งประเทศไทยภายในเวลา 17.00 น. ของวันนั้น โดยจะมีใบนำส่งเช็คคืนพร้อมสำเนา จะแสดงรายการรายละเอียดของเช็คที่คืนแต่ละใบ (มีเลขที่เช็ค จำนวนเงิน เหตุผลที่คืน) ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะเซ็นรับในคูฉบับส่งคืนให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ไป ส่วนคนฉบับก็จะเก็บไว้เป็นหลักฐาน จากใบนำส่งนี้ ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะนำมาทำเคบิตสลิป (ใบแจ้งการหักบัญชี เพื่อนำเข้าบัญชี (เคบิตบัญชี) ธนาคารอาคารสงเคราะห์ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและออกใบแจ้งการนำเงินเข้าบัญชีให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ให้ทราบ

ส่วนเช็คที่คืนนี้จะทำเช่นเดียวกับเช็คของธนาคารแห่งประเทศไทยส่งคืน จะทำรายการต่าง ๆ ที่จะส่งคืน เพื่อส่งคืนธนาคารที่เรียกเก็บผ่านสำนักหักบัญชีในวันรุ่งขึ้น

สำหรับเช็คที่ธนาคารอาคารสงเคราะห์ส่งไปเรียกเก็บกับธนาคารอื่นถูกส่งคืนมาทางผู้แทนธนาคารที่สำนักหักบัญชีก็จะส่งคืนมาที่ธนาคารแห่งประเทศไทย เหมือนกับเป็นเช็คที่ธนาคารแห่งประเทศไทยส่งไปเรียกเก็บถูกส่งคืน เมื่อได้รับเช็คคืนมา ทางธนาคารแห่งประเทศไทยก็จะคืนเช็คคืนนี้ให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และทำเคบิตสลิป เพื่อหักบัญชีของธนาคารอาคารสงเคราะห์ โดยมีใบแจ้งการหักบัญชีส่งให้ธนาคารอาคารสงเคราะห์ทราบ

5. สำนักหักบัญชีในจังหวัดอื่น ๆ

นอกจากสำนักหักบัญชีในกรุงเทพฯ แล้ว ในจังหวัดที่มีสาขาของธนาคารแห่ง

ประเทศไทยตั้งอยู่ ธนาคารแห่งประเทศไทยยังได้จัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนเช็คระหว่างธนาคารที่เป็นสมาชิกในจังหวัดนั้น โดยมีเจ้าหน้าที่ของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งได้แก่

จังหวัดสงขลา	ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อ	พ.ศ. 2509
จังหวัดขอนแก่น	ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อ	พ.ศ. 2512
จังหวัดลำปาง	ซึ่งเปิดดำเนินการเมื่อ	พ.ศ. 2513

ส่วนในจังหวัดอื่นนั้น จังหวัดใดที่มีปริมาณเช็คที่จะทำการแลกเปลี่ยนมาก บรรดาธนาคารได้ร่วมกันโดยความร่วมมือและสนับสนุนของธนาคารแห่งประเทศไทย จัดตั้งสำนักหักบัญชีขึ้นเพื่อความสะดวกของตนเอง โดยจะให้ตั้งจังหวัดซึ่งเป็นตัวแทนของธนาคารแห่งประเทศไทยเป็นพนักงานหักบัญชี ในการที่จะนำผลของการหักกลบหนี้ของแต่ละธนาคาร นำเงินเข้าบัญชีหรือหักบัญชีของธนาคารที่เป็นสมาชิกซึ่งมีอยู่ที่ตั้งจังหวัด

สำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นเป็นลำดับ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นอีกหลายจังหวัด ซึ่งจนถึงปัจจุบันมีรวม 13 จังหวัด คือ

ภาคเหนือ

เชียงใหม่	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	2 ก.ค.2516
นครสวรรค์	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	1 ต.ค.2516
พิษณุโลก	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	24 เม.ย.2518
เชียงราย	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	1 ก.ย.2518
แพร่	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	4 ก.พ.2519

ภาคใต้

ตรัง	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	4 ก.พ.2518
สุราษฎร์ธานี	มีที่ตั้งจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่	2 ม.ค.2519

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อุครธานี	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 15 พ.ย.2516
นครราชสีมา	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 2 ม.ค.2518
อุบลราชธานี	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 15 เม.ย.2518

ภาคตะวันออก

ชลบุรี	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 5 มี.ค.2518
--------	----------------------------------	-----------------------------

ภาคกลาง

ราชบุรี	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 1 ก.ย.2518
นครปฐม	มีคลังจังหวัดเป็นพนักงานหักบัญชี	เปิดเมื่อวันที่ 15 ม.ค.2519

สำหรับสำนักหักบัญชีในต่างจังหวัดนี้ มีหลักเกณฑ์และระเบียบการหักบัญชี คล้ายคลึงกับสำนักหักบัญชีที่กรุงเทพฯ อาจจะมีรายละเอียดบางอย่างแตกต่างกันไปบ้าง เช่น เวลาที่ทำการแลกเปลี่ยนอาจจะกำหนดไม่เหมือนกัน แต่ในกรณีเช็คคืน สำนักหักบัญชีในต่างจังหวัด จะไม่มีรอบเช็คคืนเช่นในกรุงเทพฯ ยกเว้นสำนักหักบัญชีที่จังหวัดนครราชสีมาและอุครธานี เช็คที่ส่งคืนเนื่องจากการหักบัญชีของวันใด ๆ จะต้องนำส่งคืนกันโดยตรงในวันนั้น ธนาคารที่คืนเช็คจะนำไปรับเช็คคืน ส่งให้ธนาคารที่รับเช็คคืนพร้อมด้วยเช็คและบันทึกแจ้งเหตุผลการคืนเช็ค เมื่อธนาคารที่รับเช็คคืนตรวจรับและลงนามในใบรับเช็คคืนทั้งต้นฉบับและฉบับแล้ว จะส่งมอบฉบับใบรับเช็คคืนให้ธนาคารที่คืนเช็คเพื่อนำมาทำการหักบัญชีในครั้งต่อไป และให้มีการชี้แจงเฉพาะในนามธนาคารในใบรับเช็คคืนด้วย และธนาคารที่รับเช็คคืนรวบรวมฉบับใบรับเช็คคืนลัดคิดกับฉบับบันทึกแจ้งเหตุผลการคืนเช็ค นำส่งสำนักหักบัญชีเพื่อหักบัญชีครั้งต่อไป

6. เช็คเรียกเก็บต่างจังหวัด

เช็คของสาขานาคารต่างจังหวัด ซึ่งไม่สามารถจะเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นผ่าน

สำนักหักบัญชีได้ เมื่อลูกค้านำเช็คของสาขานาคารต่างจังหวัดมาฝากเข้าบัญชีคน ธนาคารที่รับฝากเช็คจะเรียกเก็บเงินตามเช็คจากสาขานาคารนั้นให้ลูกค้า ธนาคารจะยังไม่นำเงินเข้าบัญชีของลูกค้า จนกว่าจะเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นได้ ในการเรียกเก็บเงินนี้ ธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บในอัตราร้อยละ 1 ใน 8 ของจำนวนเงินตามเช็ค แต่ต้องไม่ต่ำกว่าฉบับละ 5 บาท ค่าธรรมเนียมการเรียกเก็บนี้จะต้องเสียไม่ว่าเช็คที่ส่งไปเรียกเก็บนี้จะเก็บเงินได้หรือไม่ และธนาคารผู้ส่งเช็คเรียกเก็บก็จะหักค่าธรรมเนียมนี้กับลูกค้าของตน

การเรียกเก็บเงินตามเช็คของสาขานาคารต่างจังหวัดอาจแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี คือ

6.1 ในกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินเป็นสำนักงานใหญ่และมีสาขานาคารของตนอยู่ในจังหวัดเดียวกับธนาคารผู้จ่ายเงิน (ธนาคารเจ้าของเช็ค) ธนาคารผู้เรียกเก็บเป็นสาขาบางครั้งก็อาจส่งเช็คนั้นให้สำนักงานใหญ่ของตนเป็นผู้ส่งเช็คไปให้สาขาปลายทางซึ่งอยู่จังหวัดเดียวกับธนาคารผู้จ่ายเงิน หรืออาจส่งไปยังสาขาปลายทางเอง แล้วแต่จะเห็นว่าอย่างไรสะดวกกว่า เมื่อได้รับแจ้งจากสาขาปลายทางในกรณีที่เรียกเก็บเงินได้ ธนาคารผู้ส่งเช็คไปเรียกเก็บจะนำเงินเข้าบัญชีเงินฝากให้ลูกค้าผู้นำฝาก ตามยอดหลังจากที่ได้หักค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บแล้ว แล้วแจ้งให้ลูกค้าผู้ฝากทราบ ถ้าเช็คนั้นถูกคืนมา จะควยเหตุผลโลกก็ตาม ธนาคารก็จะหักค่าธรรมเนียมในการเรียกเก็บจากบัญชีเงินฝากของลูกค้า แล้วนำเช็คที่ถูกคืนนั้นส่งคืนให้ลูกค้าต่อไป

6.2 สำหรับกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินไม่มีสาขาของตนอยู่ในจังหวัดเดียวกับธนาคารผู้จ่ายเงินหรือแม้ว่าจะมีสาขาของตนอยู่แต่เห็นว่าส่งให้สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงินเรียกเก็บเงินให้สะดวกกว่า ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะส่งเช็คนั้นให้สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงิน เป็นผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นให้ เมื่อทางสำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงินได้รับแจ้งจากสาขาตน ในกรณีที่เรียกเก็บเงินได้ ก็จะออกเช็คธนาคารตน (แคชเชียร์เช็ค) ตามจำนวนเงินในเช็คหลังจากที่หักค่าธรรมเนียมในการ

เรียกเก็บเงินโดยค่าธรรมเนียมเช็คที่เรียกเก็บเงินไม่ได้จะชำระกันเดือนละครั้ง

การเรียกเก็บเงินในกรณีนี้ สำหรับในกรุงเทพมหานคร เพื่อความสะดวกที่ไม่
ต้องนำเช็คขึ้นไปส่งยังธนาคารสำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงิน ธนาคารที่เป็นสมาชิก
แห่งระบบการหักบัญชีทุกธนาคารยกเว้นธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ตกลงที่จะทำการแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนเช็คต่างจังหวัดกันที่สำนักหักบัญชี โดยกำหนดให้ทำการแลกเปลี่ยนกันเวลา 10.30 น.
ถึงเวลา 11.30 น. เหตุที่ธนาคารแห่งประเทศไทยไม่นำเช็คต่างจังหวัดเข้ามาแลกเปลี่ยน
เนื่องจากธนาคารแห่งประเทศไทยได้มีบริการรับเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัด
ในจังหวัดที่ธนาคารแห่งประเทศไทยมีสาขาของธนาคารอยู่ด้วย ซึ่งได้แก่ สาขาภาคใหญ่
สาขาขอนแก่น สาขาลำปาง นอกจากนี้ธนาคารแห่งประเทศไทยยังมีโครงการที่จะเป็น
ตัวแทนเรียกเก็บเงินตามเช็คต่างจังหวัดทั่วราชอาณาจักรในโอกาสต่อไปด้วย ซึ่งตามวิธีการ
ของธนาคารแห่งประเทศไทยสามารถเรียกเก็บเงินได้รวดเร็วและเสียค่าธรรมเนียมถูกกว่า
การเรียกเก็บเงินตามระเบียบของสมาคมธนาคารไทยด้วย

การส่งเช็คไปแลกเปลี่ยนเพื่อเรียกเก็บเงิน สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้เรียก
เก็บเงินตามเช็คของสาขาธนาคารอื่นในต่างจังหวัดจะเป็นผู้รวบรวมเช็ค และส่งเช็คผ่าน
สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้จ่ายเงิน ในการส่งเช็ค สำนักงานใหญ่ของฝ่ายนำส่งจะแยก
เช็คออกเป็นรายธนาคาร โดยธนาคารผู้เรียกเก็บเงินจะทำรายการประกอบใบนำส่งเช็ค
ตามแบบที่กำหนดและคูณนับ แนบไปพร้อมกับตัวเช็คและแยกรายการประกอบใบนำส่งเช็ค
ออกเป็นแต่ละสำนักงานสาขาด้วย และทำใบสรุปยอดการนำส่งเช็ค และรายการแลกเปลี่ยน
เช็คต่างจังหวัดตามแบบที่กำหนด โดยมีคู่มือแนบไปพร้อมกับรายการประกอบใบนำส่งเช็ค
และตัวเช็คส่งไปแลกเปลี่ยนกันที่สำนักหักบัญชี โดยมีผู้แทนธนาคารที่เกี่ยวข้อง เป็นผู้ลงลายมือ
ชื่อรับและดำเนินการแลกเปลี่ยนเช็ค

การแลกเปลี่ยนเช็ค ผู้แทนธนาคารแต่ละธนาคารต่างจะแลกเปลี่ยนเช็คพร้อม
ด้วยใบสรุปยอดการนำส่งเช็คต่อกัน เช็คของธนาคารใด ผู้แทนธนาคารเรียกเก็บเงินจะ
ส่งมอบให้แก่ผู้แทนธนาคารนั้น เมื่อผู้แทนธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คได้ตรวจสอบเช็คแล้ว

ถูกต้องแล้ว ก็จะลงนามรับในบัญชีใบสรุปยอดการนำส่งเช็ค แล้วส่งมอบให้แก่ผู้แทนธนาคาร เรียกเก็บเงิน เมื่อถึงกำหนดเวลาที่กำหนดให้การแลกเปลี่ยนเช็คสิ้นสุดลง ผู้แทนธนาคาร ที่นำเช็คมาแลกเปลี่ยนต้องกรอกยอดจำนวนนับและยอดเงินรวมของเช็คตามใบสรุปยอดการนำส่งเช็คลงในรายการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด พร้อมทั้งออกยอดรวม จำนวนส่งไปและยอดรวมจำนวนรับมา เสร็จแล้วให้ยื่นบัญชีรายการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัดที่ได้ลงนามรับรองแล้วให้แก่เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเช็ค (ผู้แทนธนาคารสมาชิกสำนักหักบัญชีซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นเจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเช็ค)

จากบัญชีรายการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเช็คจะทำงานพิธีการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด (ตามแบบที่กำหนด) เมื่อปรากฏว่าการแลกเปลี่ยนเช็คถูกต้องแล้ว กล่าวคือยอดรวมในบัญชีการแลกเปลี่ยนเช็คทั้งสองข้างเท่ากัน เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเช็คจะรับรองยอดเงินของแต่ละธนาคารในบัญชีรายการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด และมอบบัญชึ้นี้ให้แก่ผู้แทนธนาคารแต่ละธนาคาร โดยแลกเปลี่ยนกับต้นฉบับที่ผู้แทนธนาคารได้รับรองแล้ว ก็เป็นการเสร็จสิ้นการแลกเปลี่ยนเช็คสาขาต่างจังหวัด

การทำงานพิธีการแลกเปลี่ยนเช็คนี้ก็มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การแลกเปลี่ยนเช็คกัน มีจำนวนนับและจำนวนเงินรวมถูกต้อง ยอดเงินที่ได้ แต่ละธนาคารส่งเรียกเก็บเงินแก่กันไม่ได้นำไปหักกลบลบหนี้เช่นเดียวกับการหักบัญชีตามระบบเคลียร์ริง ซึ่งได้มีการทำยอดได้ कुछ หรือเสีย कुछ ไปขึ้นบัญชีหรือหักบัญชีกันที่ธนาคารแห่งประเทศไทย

เมื่อผู้แทนธนาคารได้รับเช็คของสาขาธนาคารต่างจังหวัดของตนจากการแลกเปลี่ยน ก็จะส่งเช็คนั้นไปยังสำนักงานใหญ่ของตน เพื่อส่งไปยังสาขาธนาคารตามเช็คนั้น เมื่อเช็คเรียกเก็บเงินได้ สาขาธนาคารที่ต่างจังหวัดจะแจ้งมายังสำนักงานใหญ่ธนาคารผู้จ่ายเงิน ทางสำนักงานใหญ่ก็จะออกเช็คธนาคารตน (แคชเชียร์เช็ค) ความยอดหลังจากที่หักค่าธรรมเนียมแล้ว โดยมีรายละเอียดของเช็คที่เก็บเงินได้แนบไว้ จ่ายให้สำนักงานใหญ่ของธนาคารผู้ส่งเช็คเรียกเก็บ โดยจะทำการแลกเปลี่ยนเช็คอันเป็นมูลค่าของเช็คที่เรียกเก็บได้ในเวลา 10.00 น. - 10.30 น. ถ้าเช็คนั้นเก็บเงินไม่ได้ สาขาธนาคารต่าง

จังหวัดก็จะส่งเช็คนั้นคืนให้สำนักงานใหญ่คนเพื่อส่งคืนธนาคารผู้เรียกเก็บ โดยผ่านสำนักหักบัญชีในเวลาเดียวกันกับที่ทำการแลกเปลี่ยนเช็คของสาขาธนาคารต่างจังหวัดที่จะส่งให้เรียกเก็บเงิน คือในเวลา 10.30 - 11.30 น.

กำหนดเวลาในการเรียกเก็บเงินเช็คต่างจังหวัดนี้มีระยะเวลาไม่เท่ากัน ซึ่งขึ้นอยู่กับความสะดวกของการคมนาคม และความไกลไกลของจังหวัดนั้น ๆ เป็นหน้าที่ของธนาคารจ่ายเงินที่จะต้องแจ้งผลการเรียกเก็บเงินตามเช็คให้ธนาคารเรียกเก็บทราบภายในระยะเวลาที่กำหนดดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงใหม่ ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย น่าน ลำพูน แพร่ อุตรดิตถ์ พิษณุโลก สุโขทัย ตาก กำแพงเพชร พิจิตร เพชรบูรณ์ นครสวรรค์ อุทัยธานี ให้แจ้งภายใน 15 วัน เว้นแต่จังหวัดเชียงรายและแม่ฮ่องสอน ให้แจ้งภายใน 21 วัน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดนครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ อุบลราชธานี ยโสธร อุรธานี หนองคาย เลย สกลนคร นครพนม ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ให้แจ้งภายใน 15 วัน

ภาคตะวันออก ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก ปราจีนบุรี ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด ให้แจ้งภายใน 15 วัน

ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ลพบุรี ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง ปทุมธานี สระบุรี นครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กาญจนบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ให้แจ้งภายใน 12 วัน

ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมพร สุราษฎร์ธานี ระนอง กระบี่ พังงา ภูเก็ต สงขลา ตรัง สตูล ยะลา ปัตตานี นราธิวาส ให้แจ้งภายใน 18 วัน

การนับวันให้เริ่มตั้งแต่วันถัดไป เว้นแต่วันถัดไปเป็นวันหยุดราชการ ก็ให้เริ่มนับตั้งแต่วันเปิดทำการต่อไป ส่วนวันครบกำหนด ถ้าตรงกับวันหยุดธนาคารก็ให้เลื่อนวันครบกำหนดเป็นวันเปิดทำการต่อไป

ธนาคารจ่ายเงินไม่แจ้งผลการเรียกเก็บเงินตามเช็คภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ข้างต้น ธนาคารผู้จ่ายเงินจะทวงเสียค่าบริการในอัตรา 100.00 บาทต่อเช็ค 1 ฉบับ หรือเสียดอกเบี้ยเป็นรายวัน คำนวณตามจำนวนวันที่เกินกำหนดในอัตราร้อยละ 14 ต่อปี จากจำนวนเงินในเช็ค แล้วแต่จำนวนใดสูงกว่าที่ให้เก็บตามจำนวนที่สูงกว่านั้น ทั้งนี้ ไม่ว่าเช็คที่ส่งไปเรียกเก็บเงินนั้นจะเรียกเก็บเงินได้หรือไม่

ค่าธรรมเนียมการเรียกเก็บเงิน ให้ธนาคารจ่ายเงินหักจากเงินที่เรียกเก็บได้ทันที ส่วนค่าธรรมเนียมเช็คที่เรียกเก็บเงินไม่ได้ และค่าบริการ ให้เรียกเก็บและชำระกันเดือนละครั้ง ภายในกำหนดไม่เกินเดือนถัดไป

ใบนำส่งเช็คเรียกเก็บเงินสาขาธนาคารต่างจังหวัด

ธนาคารทหารไทย จำกัด

สาขา นครราชสีมา

ใบนำส่งเช็คเรียกเก็บเงินสาขาธนาคารต่างจังหวัด

ถึงธนาคาร เชียงใหม่ จำกัด

สาขา นครเชียงใหม่

เลขที่อ้างอิง	เลขที่เช็ค	จำนวนเงิน	หมายเหตุ
	825327	3,200.-	
	830153	5,000.-	
รวม	๒ ฉบับ	8,200. บาท	

วันที่ 21 พ.ค. 2519

ตัวอย่าง

ใบสรุปยอดการนำส่งเช็คของสาขานาการต่างจังหวัด

ธนาคารทหารไทย จำกัด

วันที่ ๒๑ ม.๑. ๒๕๑๙

ใบสรุปยอดการนำส่งเช็คของสาขานาการต่างจังหวัด

นำส่งธนาคาร ๑๐๑ สาขาต่างจังหวัด

ยอดเช็คนำส่ง

จำนวนเช็ค	จำนวนเงิน
๒	๘,๒๐๐.-

ลงนาม

ผู้รับเช็ค

ตัวอย่าง งบพิสูจน์การแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด

สำนักหักบัญชี
สำนักงานสรรพสามิต
ยอดต้น

งบพิสูจน์การแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด

ประจำวันที่ ๑/๖/๕๖
เวลา 1/๒ น.

				ยอดคง			
จำนวนเงิน		จำนวนเช็ค	พยานธนาคาร	จำนวนเช็ค	จำนวนเงิน		
432	795	70	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	119	903	114	33
332	044	-	ธนาคารเอเซีย จำกัด	80	1034	612	50
3	294	365	52	339	747	698	08
3	669	390	32	389	1297	175	25
5	371	297	60	530	5	158	869
1	960	237	17	241	217	2498	905
3	469	531	18	391	519	6080	638
	58	151	60	6	51	665	388
	895	352	24	106	36	202	961
	89	618	-	4	72	509	242
1	311	765	24	110	172	1346	237
	9	635	-	2	27	435	435
	471	207	43	35	290	2357	413
	516	780	-	47	36	291	071
	597	930	37	48	102	1949	601
4	232	904	73	452	117	1020	468
	127	058	85	5	84	381	987
	175	621	35	9	38	96	073
	54	954	-	5	23	152	365
	47	727	-	4	12	44	285
	112	995	-	8	20	167	820
	19	540	-	3	27	181	269
					2	25	559
	3	000	-	1	10	163	501
1	859	946	07	42			
	181	737	-	16	61	290	720
	127	085	-	11	44	760	440
					31	356	110
	20	000	-	1	20	179	057
	10	351	25	2			
	29	498	023	62	2925	29	498
รวมถูกต้อง							
				การแลกเปลี่ยนเช็คเสร็จ			
				เวลา 1/๒ น.			

สำนักงานหักบัญชี
เจ้าหน้าที่หักบัญชี

ตัวอย่าง รายการแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด

ธนาคารพาณิชย์ไทย จำกัด
 รายงานแลกเปลี่ยนเช็คต่างจังหวัด

เวลา 10 - น.

วันที่ 21 พ.ค. 19

ยอดรับ		ยอดส่ง	
จำนวนเงิน	จำนวนเช็ค	ชื่อธนาคาร	จำนวนเช็ค
11,320 -	4	ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด	
11,210 -	2	ธนาคารเอเซีย จำกัด	
19,500 -	2	ธนาคารนครหลวงไทย จำกัด	3
2,000 -	1	ธนาคารกรุงไทย จำกัด	8
6,047 -	2	ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	6
118,596 -	5	ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด	1
42,080 -	2	ธนาคารกสิกรไทย	
6,549 -	3	ธนาคารออมสิน จำกัด	2
		สหธนาคาร จำกัด	
		ธนาคารไทยธน จำกัด	
113,837 -	4	ธนาคารไทยพัฒนา จำกัด	3
		ธนาคารกรุงเทพ จำกัด	
6,426 -	3	ธนาคารเอเชียทรีสตี จำกัด	2
46,975 -	1	ธนาคารสวนหลวง จำกัด	
3,892 -	3	ธนาคารฮ่องกงและเซี่ยงไฮ้	
2,080 -	1	ธนาคารชาเตอร์	
		ธนาคารเนอริแคนโตลี	
		ธนาคารแห่งอินโดจีน เอเชีย	
		ธนาคารสากลพาณิชย์แห่งประเทศไทย	1
33,333 -	1	ธนาคารซีไอเอ จำกัด	
		ธนาคารกรุงศรี จำกัด	
		ธนาคารกรุงเทพ จำกัด สาขากรุงเทพฯ	
		ธนาคารเซสมันเอเชีย จำกัด	
9,871.50	2	ธนาคารแห่งอเมริกา	4
		ธนาคารมิตร จำกัด	
5,760 -	1	ธนาคารแห่งโตเกียว	
		ธนาคารสหภาพไทย	
76,903.50	10	ธนาคารออมสิน สาขาอยุธยา	4
516,780 -	47	รวม	37

ถูกต้องแล้ว

ถูกต้องแล้ว

ผู้แทนธนาคาร

เจ้าหน้าที่แลกเปลี่ยนเช็ค